

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Історичний факультет

Кафедра модерної доби та новітнього часу

До захисту допущено

Кафедрою _____ протокол № _____ від _____

завідувач кафедри _____

(підпис)

(ім'я, прізвище)

« ____ » _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача _____ першого (бакалаврського) _____ рівня вищої освіти

(першого (бакалаврського) / другого (магістерського))

«Релігійний рух "АллатРа": історія, віровчення та ідентичність»

(тема роботи)

Спеціальність 032 «історія та археологія»

Освітня програма «історія та археологія»

Здобувач _____ Легенький Руслан _____

(підпис)

(ім'я, прізвище)

Науковий керівник: _____ Павло Єремєєв _____

(підпис)

(ім'я, прізвище)

Харків –2026

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена історико-релігієзнавчому дослідженню діяльності, ідеології та формування ідентичності міжнародного суспільного руху «АллатРа». Актуальність дослідження зумовлена неоднозначним сприйняттям нових релігійних рухів у суспільстві та медіапросторі. У період російсько-української війни рух ставав об'єктом критики та нерідко розглядався як секта із суперечливими політичними симпатіями. Метою роботи є дослідження виникнення, розвитку та функціонування руху, його структури, інтелектуальних витоків і політико-соціальних аспектів. Об'єктом дослідження є рух «АллатРа», а предметом — його ідеологія, організаційна структура та механізми формування ідентичності. Методологічну основу становить міждисциплінарний підхід із використанням історико-порівняльного та ретроспективного аналізу. Теоретичне підґрунтя складають теорії «церква–секта», постсекуляризму та підходи до розуміння нації й націоналізму.

Наукова новизна полягає у застосуванні сучасного соціологічного інструментарію до вивчення феномену «АллатРа». У роботі простежено еволюцію руху, переосмислено інтелектуальні витoki його ідеології, запропоновано концепцію «сектантського націоналізму» та проведено порівняльний аналіз із рухом «Нація ісламу». Доведено адаптацію «АллатРа» до інтернет-простору у контексті постсекуляризму, а також виявлено зміни світоглядних і політичних орієнтацій її лідерів під впливом суспільно-політичних обставин. Результати можуть бути використані у соціології релігії, медіадослідженнях, політології та інших гуманітарних дисциплінах.

Ключові слова: рух «АллатРа», релігія, теорія церква-секта, постсекуляризм, сектантський націоналізм, міфологія, ідентичність, Ігорь Данилов, Анастасія Нових, Нація ісламу.

ABSTRACT

This qualification thesis is devoted to a historical and religious studies analysis of the activities, ideology, and identity formation within the international social movement “AllatRa.” The relevance of the study is determined by the ambiguous perception of new religious movements in society and the media sphere. During the Russian–Ukrainian war, the movement has become an object of criticism and has often been regarded as a sect with controversial political sympathies.

The aim of the thesis is to examine the emergence, development, and functioning of the movement, as well as its structure, intellectual origins, and socio-political dimensions. The object of the study is the “AllatRa” movement, while the subject includes its ideology, organizational structure, and mechanisms of identity formation. The methodological framework is based on an interdisciplinary approach using historical-comparative and retrospective analysis. The theoretical foundation includes church–sect theories, post-secularism, and approaches to the understanding of nation and nationalism.

Scientific novelty lies in the application of modern sociological tools to the study of the “AllatRa” phenomenon. The work traces the movement’s evolution, reinterprets the intellectual origins of its ideology, proposes the concept of “sectarian nationalism,” and provides a comparative analysis with the Nation of Islam movement. It demonstrates the adaptation of “AllatRa” to the internet environment within the context of post-secularism and identifies changes in the ideological and political orientations of its leaders under socio-political conditions. The results may be used in the fields of sociology of religion, media studies, political science, and other humanities disciplines.

Keywords: AllatRa movement, religion, church–sect theory, post-secularism, sectarian nationalism, mythology, identity, Igor Danilov, Anastasia Novykh, Nation of Islam.

Зміст

Вступ.....	7
Розділ 1. Поява та історична еволюція руху	
АллатРа.....	17
Підрозділ 1.1 Заснування руху	
АллатРа.....	17
Підрозділ 1.2 Особистість Анастасії Нових та її роль у створенні організації	
“АллатРа”.....	18
Підрозділ 1.3 Геліарство в рамках організації «АллатРа»: структура та діяльність.....	20
Підрозділ 1.4 Ідеологія руху	
“АллатРа”.....	23
Розділ 2. Рух “АллатРа” в умовах сучасних соціокультурних змін.....	34
Підрозділ 2.1 Рух “АллатРа” в контексті теорії церква-секта.....	34
Підрозділ 2.2 АллатРа як феномен постсекулярного соціуму.....	49
Підрозділ 2.3 Формування національної ідентичності через міфологію АллатРа.....	57
Підрозділ 2.4 Рух «Нація ісламу» та «АллатРа»: порівняльний аналіз.....	68
Висновки.....	75
Список використаних джерел та літератури.....	78

Вступ

Актуальність вивчення теми. Нові релігійні рухи та течії Нью-ейдж часто стають об'єктами критики, зокрема їх нерідко класифікують як "секти". Термін "секта", нерідко використовується як, журналістське та теологічне кліше з негативним, а подекуди й зневажливим відтінком. Однак академічний підхід до вивчення таких рухів полягає не у стигматизації, а в прагненні описати закономірності їхньої трансформації та функціонування, аналізуючи внутрішню структуру, участь членів у суспільних процесах, а також зв'язки з такими явищами, як секуляризація, глобалізація чи детрадиціоналізація¹.

Міжнародний рух «АллатРа» є одним із новітніх утворень у межах Нью-ейдж, яке привернуло значну увагу як журналістів, так і дослідників. Організація неодноразово ставала об'єктом звинувачень у проросійській орієнтації та співпраці з російським політичним керівництвом, зокрема через активізацію її діяльності на тлі ескалації російської агресії у 2014 р. на Сході України². Водночас у Росії «АллатРа» також піддається критиці, але вже як нібито проукраїнська структура, що ілюструє полярність сприйняття руху. Показовим є факт, що Генеральна прокуратура Російської Федерації визнала його екстремістською організацією нещодавно, а раніше до того були проведені рейди СБУ на штаб-квартиру організації у Київській області та інших осередків організації. Окремі звинувачення стосуються ідеологічних та правових аспектів діяльності руху, зокрема використання ідеологічної літератури, що, на думку критиків, становить загрозу національній безпеці, а також застосування

¹ Clarke P. B. *New Religions in Global Perspective: A Study of Religious Change in the Modern World*. — New York: Routledge, 2006. — 385 p.

² Скандал навколо "АллатРа": експерти розповіли, звідки взялася "секта" та чим вона небезпечна. URL: https://risu.ua/skandal-navkolo-allatra-eksperti-rozpovili-zvidki-vzylasya-sekta-ta-chim-vona-nebezpechna_n143605 (дата звернення: 03.11.2024)

маніпулятивних практик і нетрадиційних релігійних обрядів, які можуть порушувати законодавство¹.

Наукових праць, присвячених «АллатРі», досі обмаль. Це зумовлено як відносно недавнім виникненням руху, так і обмеженою кількістю емпіричних джерел. Вивчення «АллатРі» дає змогу не лише глибше зрозуміти механізми функціонування сучасних духовних спільнот, але й виявити ризики, пов'язані з інформаційною ізоляцією, формуванням сектантського мислення та використанням маніпулятивних технологій.

Окремо слід зазначити наявність іншої групи критиків, представленої так званими релігієзнавцями-теологами, які діють переважно на пострадянському просторі². Їхня діяльність часто пов'язана із тісним переплетенням релігійних поглядів із науковими підходами. У результаті формується суб'єктивне та іноді упереджене ставлення до нових релігійних рухів, які не вписуються у традиційні канони сприйняття.

Такий підхід сприяє створенню абсолютної дихотомії між поняттями «церква» та «секта» або «культ», що у свою чергу ускладнює об'єктивне дослідження. Крім того, подібний «науковий» підхід є викривленим і перешкоджає проведенню емпіричних досліджень, необхідних для всебічного аналізу феномену АллатРа. Це додає **актуальності** її вивченню.

Завдяки розвитку цифрових технологій та інтернету, «АллатРа» змогла використати глобальні можливості для поширення своїх ідей, що стало вагомим чинником її трансформації у міжнародний рух. Ці технології значно полегшують доступ до матеріалів, пов'язаних із діяльністю організації, надаючи дослідникам

¹ «Секта Путіна». Що таке релігійний рух «АллатРа» і як він пов'язаний з Україною. Релігійно-інформаційна служба України. URL: https://risu.ua/sekta-putina-shcho-take-religijnij-ruh-allatra-i-yak-vin-povyazaniy-z-ukrayinoyu_n141493 (дата звернення: 03.11.2024)

² Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/>

нові можливості для аналізу. Якщо звернутися до офіційних вебресурсів організації, перед нами постає широкий спектр матеріалів, що охоплюють різні напрямки залежно від тематики дослідження¹. У «АллатРі» існують розділи, присвячені не лише релігії, а й музиці, науці, гумору тощо. Це свідчить про те, що організація функціонує не лише як релігійна структура, а й як політичний та культурний рух, демонструючи певну гібридизацію власної ідеології.

У сучасних умовах глобалізації та активного розвитку цифрових технологій релігійні та навколорелігійні рухи все частіше виходять за рамки традиційних інститутів та форм спілкування². Феномен руху «АллатРа» ілюструє цю тенденцію, поєднуючи елементи духовного вчення з активним використанням інтернет-платформ, соціальних мереж та мультимовного медіаконтенту. Аналіз подібних явищ дозволяє не лише вивчити внутрішню структуру та ідеологію руху, а й виявити механізми адаптації релігійних концепцій до реалій мережевої комунікації. Це робить дослідження особливо важливим у контексті соціології релігії, медіадосліджень та політології.

Така структура дозволяє сформувати більш цілісне уявлення про специфічні особливості руху «АллатРа» в межах соціологічних і релігієзнавчих теорій, а також сприяє розробці власних наукових концепцій, відкриваючи нові можливості для розширеного та концептуально поглибленого дослідження.

Як показують сучасні дослідження, націоналізм може у різний спосіб поєднуватися з інститутами релігії. Однак цей процес не обмежується традиційними формами релігійних організацій. Нетрадиційні релігійні рухи, такі як АллатРа, також здатні конструювати націоналістичні елементи в ідентичності

¹ Кітик А. І. Інструменталізація соціальних мереж для поширення пропаганди: Міжнародний громадський рух «АллатРа»: бакалаврська робота : 052 Політологія / Кітик Анастасія Ігорівна ; наук. кер. Гомза І. А. — Київ: НаУКМА, 2024. 60 с.

² Севастьянів У. П. Віртуальна реальність як чинник трансформацій форм релігійності сучасної людини: дис. Стеценко В. І. канд. іст. наук. Житомир, 2019. 222 с.

своїх членів через міфологію та сакралізацію спільності, що дозволяє говорити про феномен “сектантського націоналізму” як особливу форму світогляду.

Водночас такий підхід має і свої недоліки, про які йтиметься далі. Оскільки організація з’явилася відносно недавно і ще недостатньо досліджена в історіографії, вона стає перспективним об’єктом для аналізу. Це відкриває можливість розгляду руху з різних концептуальних позицій із застосуванням міждисциплінарних методологічних підходів, що зумовлює наукову новизну дослідження.

Наукова новизна роботи.

- виокремленні аспектів, які залишилися поза увагою попередніх досліджень руху «АллатРа»;
- розробці авторської періодизації розвитку релігійного руху;
- ідентифікації та переосмисленні інтелектуальних витоків філософії АллатРи, зокрема, в теософії Олени Блаватської, живої етики Олени Реріха та теорій змови Днвіда Айка
- залученні соціологічних та релігієзнавчих теорій до вивчення руху АллатРи, що уможливорює виявлення нових аналітичних зрізів і суттєво відрізняє результати дослідження від попередніх інтерпретацій.

Метою даного дослідження є комплексне **висвітлення** діяльності міжнародного суспільного руху «АллатРа», виявлення аспектів, що залишилися поза увагою журналістських матеріалів, а також характеристика соціальної та політичної структури організації. Окрему увагу приділено переосмисленню інтелектуальних витоків руху на прикладі теорій змови, вчення Олени Блаватської та концепції «Живої етики» Миколи Реріха. Дослідження також передбачає концептуальне осмислення феномену руху крізь призму соціологічних і релігієзнавчих теорій, зокрема з’ясування способів прояву

сектантських рис на прикладі «АллатРа», а в подальшому — аналіз специфіки формування національної ідентичності руху у світлі запропонованої автором концепції «сектанського націоналізму».

Виходячи з поставленої мети, **завдання** нашого дослідження передбачають:

- дослідити діяльність «АллатРа» крізь призму теоретичних підходів, таких як: теорія «церква-секта»; теорія постсекуляризму. На основі цих підходів передбачається: виявити закономірності розвитку організації; розкрити феноменальні особливості «АллатРа» в контексті обраних теорій; проаналізувати соціальну взаємодію руху з навколишнім світом та оцінити, наскільки тенденції, характерні для вказаних теорій, проявляються в діяльності організації.

- з'ясувати, чи мають місце націоналістичні компоненти у ідеології та цифрових ресурсах у АллатРі, а також як впливають ці компоненти формування національної ідентичностей в організації. Для цього доцільно звернутися до теорії соціальної ідентичності як передумови національної ідентичності, що дозволяє показати механізм інтеграції учасників організації у власну соціальну среду
- порівняти релігійну організацію АллатРу з іншими рухами у яких співвідноситься релігія й націоналізм на прикладі Нація ісламу

Об'єктом дослідження виступає міжнародний суспільний рух АллатРа, що офіційно зареєстрований у 2014 році, а також його попередник — міжнародна організація «Лагода», що діяла у період з 2011 по 2014 роки.

Предметом дослідження є соціальна та організаційна структура АллатРи, а також її ідеологія. Ці аспекти аналізуються через призму соціологічних і релігієзнавчих теорій, що дозволяє висвітлити особливості функціонування релігійної організації.

Основні територіальні рамки охоплюють, території України, Росії, Білорусі, США та інших країн де знаходяться або знаходились осередки АллатРи.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період від перших згадок про діяльність руху наприкінці 2000-х років та його активності в інтернет-просторі до сучасного етапу розвитку. У 2011 році організація почала діяти під назвою «Лагода», а вже у 2014 році була офіційно зареєстрована під теперішньою назвою «АллатРа». Саме цей період дозволяє простежити становлення, інституціоналізацію та подальше розширення діяльності руху, що робить його найбільш релевантним для дослідження.

Джерельною базою найчастіше виступають цифрові джерела. Серед таких джерел в дослідження задіяні: офіційний сайт АллатРи¹, відеоматеріали з каналу AllatRa TV², книга Анастасії Нових, зокрема видання «Пророцтва майбутнього і правда про минуле сьогодення»³. Ця книга включає себе ключові ідеологічні положення руху, які стали основою його політичної та релігійної доктрини. Також використані сторінки у соціальних мережах АллатРи та її попередника Лагода⁴, в якому міститься заходи діяльності АллатРа.

Важливим джерелом також виступають спогади колишніх adeptів релігійної організації у вигляді інтерв'ю. Наприклад, цінною є стаття журналістки Олени Намлієвої, що містить не лише описовий зміст історії АллатРи, а й анонімні інтерв'ю учасників. Також матеріали з незалежної платформи Medium, які розкривають зміст духовних практик руху. Водночас виникає проблема, адже ці матеріали створені незалежним автором, про якого немає додаткової інформації, а також невідомо якої саме позиції автор дотримується, враховучи, що це перша й остання його публікація у вигляді

¹ AllaTra international public movement. URL: <https://allatra.org/>

² ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>.

³ Новых А. Предсказания будущего и правда о прошлом настоящем. – К.: ЛОТОС, 2009. – 128 с.

⁴ Facebook. URL: <https://www.facebook.com/>

інтерв'ю. Проте порівняння з іншими спогадами дозволяє припустити достатній рівень їхньої достовірності.

Разом із цим існували труднощі у пошуку джерел, адже деякі матеріали, які цитувалися у тематичних оглядах про АллатРа, недоступні у відкритому доступі або віддалені. Через це доводилося використовувати дані огляди як опосередковані джерела для цитування, що ускладнює точну верифікацію інформації.

Наприклад, огляд руху АллатРа, підготовлений популяризатором науки Михайлом Лідіним¹, містить не лише описову інформацію, але й посилання на джерела, які наразі недоступні на платформах, таких як YouTube. Аналогічна ситуація спостерігається у відеоматеріалах каналу Свідок еволюції, де, окрім цінного інтерв'ю з учасницею, яка долучилася до руху ще в підлітковому віці, також містяться цитати із раніше доступних джерел, що вже видалені з відповідних інтернет-ресурсів².

Для аналізу доктрини руху «АллатРа» та її інтелектуальних витоків були використані праці О. П. Блаватської та — засновниці теософії³, зокрема її листи⁴, а також роботи її послідовників, зокрема представників учення Живого Етики (Агні-Йоги) Олени та Миколи Реріхів⁵. Крім того, у дослідженні були залучені праці та відеолекції Девіда Айка — автора конспірологічної теорії аннунаків, архонтів і рептилоїдів⁶.

¹ Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/>

² Свідок ЕВОЛЮЦІЇ. Пошук Бога в 16 років привів до путінської секти АллатРА (нині Благотворче суспільство). youtube.com. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MrU-5E8rinI&t=1410s>

³ Blavatsky H. P. The Key to Theosophy (Original publ. 1889). — [Electronic ed.]. — [S. l.] : Global Grey, 2013. — 228 p.; Блаватська О. П. Таємна Доктрина : Синтез науки, релігії та філософії. У 3 т. — 1126 с.; Blavatsky H. P. The Key to Theosophy. — Los Angeles : The Theosophy Company, 1987. — 310 p.

⁴ Блаватская О. П. Письмо Н. А. Фадеевой от 19 июля 1877 г. [Електронний ресурс]. — Бахмутское Рериховское общество, 2009. — URL: https://art-roerich.org.ua/sites/default/files/blavatska/HPB_NAF_19.07.1877.pdf

⁵ Agni Yoga [Electronic resource]. — 6th ed. — New York : Agni Yoga Society, 1997. — URL: <http://www.agniyoga.org>

⁶ David Icke on the Archons in other Dimensional Entities the matrix shadow controllers. BK MATRIXX. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=y9QyDWoe88>

Щодо **історіографії** руху «АллатРа», то її доцільно поділити на дві основні групи. Перша стосується безпосередньо історії формування та розвитку організації. Водночас існує низка проблем, оскільки дослідження цього напрямку залишаються недостатньо розробленими через відносно недавнє заснування руху. Ідеологія та діяльність «АллатРи» переважно висвітлюються у журналістських матеріалах. У межах даного дослідження були використані публікації таких ресурсів, як загальнодержавний бюлетень «ГОВОРІ!»¹, структури Національної суспільної телерадіокомпанії України², Релігійно-інформаційної служби України³, BBC News Україна⁴. Але організація ставала об'єктом наукового аналізу релігієзнавців, зокрема К. Москалюка⁵ та О. Гриви. Проте їхні дослідження значною мірою відтворюють описовий підхід журналістських матеріалів, що створює певні методологічні проблеми. У результаті релігієзнавчі дослідження цього руху залишаються обмеженими та потребують подальшого опрацювання. Існує лише одне наукове дослідження яке присвяченно пропаганди АллатРи написана А. Кітиком.⁶

Друга група становить концептуальну літературу, яка забезпечує теоретичне обґрунтування окремих аспектів дослідження релігійних організацій. У контексті кваліфікації релігійних рухів було залучено праці дослідника та директора Центру вивчення нових релігій Массимо Интровинье⁷ які

¹ ГОВОРІ! URL: <https://vilneslovo.com>

² В основному до нашої курсової були залучені: *Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media> ; *Суспільне Житомир*. URL: <https://suspilne.media/zhytomyr/>

³ Релігійно-інформаційної служби України. URL: <https://risu.ua/>

⁴ BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian>

⁵ Москалюк, К. О. "Аллатра" – новітній езотеричний рух за старими окультистськими шаблонами // Труды Київської Духовної Академії. - 2016. - № 16. - С. 225-231.

⁶ Кітик А. І. Інструменталізація соціальних мереж для поширення пропаганди: Міжнародний громадський рух «АллатРа»: бакалаврська робота : 052 Політологія / Кітик Анастасія Ігорівна ; наук. кер. Гомза І. А. — Київ: НаУКМА, 2024. 60 с.

⁷ Introvigne M. *New Age & Next Age*. — Casale Monferrato (Alessandria): Piemme, 2000. — 320 p. Massimo Introvigne «Christian New Religious Movements: A Roman Catholic Perspective» and "New Religious Movements and the Law: A Comparison between Two Different Legal Systems — The United States and Italy, " // *New Religions and New Religiosity*, Eileen Barker and Margit Warburg, eds., (Aarhus: Aarhus University Press, 1998), pp.;243-261 and 276—290.

допомагають у розумінні понять «нові релігійні рухи» та «нью-ейдж», а також пропонують авторське трактування категорій «секта» і «культ». Окремий масив літератури присвячено теософії та суміжним езотеричним ученням. Зокрема, було залучено статті, що стосуються не лише теософії, але й «Живої етики» Николай Рерих, аналізу якої присвячені праці А. Лещинського¹, Л. Васильєвих² а також статтю І. Богданського³.

Таким чином, зазначені праці здебільшого обмежуються загальним описом діяльності руху без розгорнутого наукового та концептуального аналізу, що створює певні проблеми для дослідження. Подібні характеристики нерідко набувають ідеологічного забарвлення, причому з різних позицій. Унаслідок цього дискусії здебільшого зводяться до взаємних звинувачень, що ускладнює дослідження.

Методологічною основою даного дослідження є міждисциплінарний підхід, який передбачає використання соціологічних теорій, зокрема концепції «церква–секта». Важливим є внесок у цьому П. Єремєєва, який, окрім узагальненого аналізу концепції «церква–секта», запропонував її застосування на прикладі старообрядців ХІХ–ХХ ст., що дозволяє простежити механізми функціонування теорії у контексті конкретних релігійних груп⁴. Додатково було залучено праці іноземних авторів, у яких запропоновано різні типології в межах теорії «церква–секта», що розширює можливості її аналітичного застосування.

¹ Лещинський А. Тема теософії О. П. Блаватської та "Живої Етики" О. І. Реріх у гуманітарній науці: на перехресті релігієзнавства та сходознавства. Схід. 2014. № 5 (131). С. 102–108.

² Сознание: Учение Живой Этики о сознании / сост.: Л. Г. Васильевых; под общей ред. С. Л. Крука, В. К. Гаврилькевича. –Хмельницкий: Подольский культурно-просветительский Центр им. Н.К. Рериха, 2020. – С. 62–68.

³ Богдановський І. Теософія й окултизм: традиції і сучасність. Психологія і суспільство. 2015. № 3. С. 88–93.

⁴ Єремєєв П. В. Методологічні і проблемні застосування теорії "церква-секта" при дослідженні історії релігії // Історія релігій в Україні: наук, щоріч. Львів: Логос, 2017. Вип. 27. С. 552–562.

Зокрема, використано дослідження Браяна Вілсона¹, Вільяма Г. Свейтоса², які на основі власних теоретичних парадигм запропонували альтернативні підходи до класифікації релігійних рухів.

Окрім цього, використано описовий метод для характеристики ключових аспектів діяльності організації, а також типологічний аналіз — для визначення її специфічних рис у контексті соціологічних і релігієзнавчих теорій. Дослідження ґрунтується на принципах історизму, що дало змогу простежити закономірності та історичний контекст виникнення релігійної організації. У роботі застосовано як загальнонаукові, так і спеціально-історичні методи.

Хронологічно-порівняльний аналіз дав змогу виявити особливості структури та специфіку діяльності «АллатРи» у різні періоди. Історико-порівняльний метод дозволив окреслити спільні риси між рухом «АллатРа» та організацією «Нація ісламу», а ретроспективний підхід — дослідити розвиток «Нації ісламу», створеної ще у ХХ столітті, крізь призму обраних теоретичних концепцій. Для цього ми спиралися на теоретичні роботи, пов'язані проблематикою взаємозв'язку релігії й націоналізму. Література, присвячена феномену сектантського націоналізму, базується на загальних теоріях нації та націоналізму. Було використано працю Е. Ренана «Що таке нація?»³, у якій визначаються ключові елементи націєтворення, серед яких особливе значення має культ предків як один із фундаментів формування національної ідентичності. Важливим джерелом стала також книга Ентоні Сміта «Нація і модернізм»⁴. У цьому контексті розглядається й явище культурного націоналізму, що передбачає можливість формування суспільства без наявності державних інституцій.

¹ An Analysis of Sect Development. Bryan R. Wilson. American Sociological Review, Vol. 24, No. 1 (Feb., 1959), pp. 3-15

² Monopolism, Pluralism, Acceptance, and Rejection: An Integrated Model for Church-Sect Theory William H. Swatos, Jr. Review of Religious Research, Vol. 16, No. 3, Models, Types, and Definitions (Spring, 1975), pp. 174-185

³ Qu'est-ce qu'une nation ?. Les Classiques des sciences sociales. URL: https://classiques.uqam.ca/classiques/renan_ernest/qu_est_ce_une_nation/qu_est_ce_une_nation_texte.html (дата звернення: 30.04.2026).

⁴ Smith A. D. Ethno-symbolism and nationalism: A cultural approach. London ; New York : Routledge, 2009. 184 p.

Особливий інтерес становить стаття В. Єленського¹, у якій детально досліджується взаємозв'язок релігії та націоналізму через призму міфології та її ролі у процесах конструювання ідентичності. Це дозволяє виявити подібні механізми та різновиди у формуванні націй. Додатково у дослідженні використано літературу з теорії соціальної ідентичності, зокрема статті Блейка Ешфорта, Ферда Маїла², а також Дж. Ван Маєна³. Залучення цих авторів дозволяє на прикладі ексклюзивних груп з певною ідеологією розглянути механізми конструювання ідентичності.

Також серед соціологічних теорій були залучені теорія постсекуляризму. Серед основних залучених праць представляє собою статті Х. Казанова⁴, у якому розкривається теорія постсекуляризму та аналізується повернення релігії у публічний простір у історичному контексті, а також праці Луки Мавеллі та Фабіо Петіто⁵, які в межах постсекулярного підходу запропонували власні критерії прояву цього феномена.

З огляду на наявність методологічних труднощів у вивченні подібних релігійних рухів, запропонований підхід дозволяє мінімізувати упередження та забезпечити отримання максимально емпіричних результатів. Це сприяє більш ґрунтовному розумінню специфіки організації, її характерних рис і закономірностей розвитку.

Апробація дипломної роботи. Окремі розділи та підрозділи дослідження були представлені підчас Каразінських читань у 2025 року, а також апробовані

¹ Релігія і нація в суспільному житті України й світу [Текст] / Л. О. Филипович [та ін.] ; ред. Л. О. Филипович ; НАН України, Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди. Від-ня релігієзнавства. - К. : Наукова думка, 2006. - С. 187-207.

² Tajfel H., Turner J. C. An Integrative Theory of Intergroup Conflict. The Social Psychology of Intergroup Relations / ed. by W. G. Austin, S. Worchel. Monterey, CA : Brooks-Cole, 1979. P. 33-47.

³ Van Maanen J. People processing: Strategies of organizational socialization // Organizational Dynamics. 1978. Vol. 7. Is. 1. P. 19-36.

⁴ Казанов. Х. По той бік секуляризації: релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби. Пер. з англ. Олексія Панича. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА. — 2017. — 264 с.

⁵ Luca Mavell and Fabio Petito. The Postsecular in International Relations, December 2012 // Review of International Studies, Volume 38, Issue 5: pp. 1019 – 1039.

на міжнародній конференції «Мозаїка», що відбулася у 2025 році у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Публікації:

- Легенький Р. Феномен сектанського націоналізму (на прикладі нового релігійного руху «АллатРа») // Каразінські читання (історичні науки) : тези доповідей 78-ї Міжнар. наук. конф. (Харків, 2025 р.). — Харків, 2025. — С. 157–159.
- Легенький Р. Гендерний аспект у діяльності нового релігійного руху «АллатРа» // Каразінські читання (історичні науки) : тези доповідей 78-ї Міжнар. наук. конф. (Харків, 2026 р.). — Харків, 2026. — С. 162–164.
- Легенький Р. Інтелектуальне переосмислення конспірологічних наративів в ідеології руху АллатРа (на прикладі теорії анунаків Девіда Айка) // Мозаїка наукової комунікації: матеріали V Міжнар. мультидисциплін. студент. інтернет-конф. (Львів, 21 листоп. 2025 р.). — Львів, 2025. — С. 192–195.

Структура дипломної роботи побудована за принципом розв’язання поставлених завдань та досягнення мети. Дослідження складається зі змісту, вступу, двох тематичних розділів, списку використаних джерел та літератури. Обсяг праці – 86 ст.

Розділ 1 Поява та історична еволюція руху АллатРа

1.1 Заснування руху АллатРа

Формально заснування АллатРа датується 2014 роком, коли було зареєстровано під однойменну організацію. Але діяльність «АллатРа» фіксується ще у 2011 році, коли на сайті YouControl під цією назвою було зареєстровано товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ), що займалося виданням книг Анастасії Нових. Юридично організація була зареєстрована на Галину Олександрівну Яблочкіну¹. Проте, аналізуючи свідчення колишніх учасників руху, можна припустити, що його діяльність бере свій початок ще з 2000-х років².

У цей період «АллатРа» функціонувала переважно як онлайн-форум для обговорення книг Анастасії Нових. Через цей форум, за спогадами колишніх учасників, здійснювалося вербування до так званої «школи геліарів», що діяла на території Східної України. Вважається, що «АллатРа» виникла на базі громадської організації «Лагода», яку очолював Андрій Володимирович Михальчук³. На сайті цієї організації публікувалися матеріали, де Анастасія Нових описувала «духовну місію людства, яка набуває глобального характеру». Крім того, «Лагода» проводила виставкову діяльність, зокрема в Києві було організовано виставку, присвячену святому Агапіту Печерському, портрет якого, за припущенням, створила Анастасія Нових⁴.

Існування організації «АллатРа» до її офіційної реєстрації у 2014 році підтверджується діяльністю її медіа-платформи «АллатРа ТВ». За словами

¹ Youcontrol. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/37633996/ (дата звернення: 05.09.2024)

² Кітик А. І. Інструменталізація соціальних мереж для поширення пропаганди: Міжнародний громадський рух «АллатРа»: бакалаврська робота: 052 Політологія / Кітик Анастасія Ігорівна ; наук. кер. Гомза І. А. — Київ: НаУКМА, 2024. С. 40.

³ Youcontrol. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/37772005/ (дата звернення: 07.09.2024)

⁴ Левашвілі О. АллатРа: нове вбрання короля. Дзеркало тижня. 2016. 2–8 квіт. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/allatra-nove-vbrannya-korolya-.html> (дата звернення: 10.09.2024)

популяризатора науки Михайла Лідіна, який ще до повномасштабного російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року провів аналіз діяльності цієї релігійної групи, контент «АллатРа ТВ» був доступний на YouTube задовго до 2014 року¹.

Спочатку на платформі «АллатРа ТВ» публікувався контент, який поєднував елементи популярної психології та гумористичних скетчів, у яких висміювали моральні недоліки сучасного суспільства. Наприклад, у таких відео часто лунали твердження на кшталт «Все навколо — порожнеча»². Згодом, паралельно зі скетчами, почали з'являтися годинні відеоролики, присвячені складнішим темам, у яких популяризувалися та переказувалися ідеї, викладені в романах, приписуваних Анастасії Нових³. Наприкінці 2013 року у відкритих джерелах почали з'являтися припущення щодо фінансування діяльності організації «АллатРа» зовнішніми силами. Ці припущення ґрунтувалися на наявності значної кількості реклами та зростаючих ресурсів, які використовувалися для створення медіаконтенту.

1.2 Особистість Анастасії Нових та її роль у створенні організації “АллатРа”

Під псевдонімом Анастасії Нових вийшли серії книг «Сенсей» та «Перехрестя». На сьогодні особистість авторки залишається невідомою, існують різні версії щодо її ідентичності. Однією з версій полягає в тому, що Анастасія Нових — це Марія Цвигун (нині Вікторія Преображенська), яка очолювала колишній релігійний рух «Біле братство»⁴. Ця точка зору базується на ідейних

¹ Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 18.09.2024)

² ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 20.10.2024)

³ Там само. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 26.10.2024)

⁴ Кітик А. І. Інструменталізація соціальних мереж для поширення пропаганди: Міжнародний громадський рух «АллатРа»: бакалаврська робота : 052 Політологія / Кітик Анастасія Ігорівна ; наук. кер. Гомза І. А. — Київ: НаУКМА, 2024. С. 30.

подібностях між концепціями, представленими в обох організаціях¹. Водночас журналістка О. Левашвілі звертає увагу на розбіжності у тематиці творів та стилі написання, що ставить під сумнів згадане припущення й вказує на складність ідентифікації автора(ки)².

Існує версія, що Анастасія Нових — це Ігор Михайлович Данилов, засновник *методу вертеброревітології*. Незважаючи на застереження автора(ки) роману, що сюжет твору «повністю вигаданий», у текстах серії «Сэнсэй» можна знайти певні паралелі між одним головним героєм й Даниловим. У сюжеті книги, наприклад, згадується, як головна героїня переїжджає до Донецької області, де зустрічає мудрого наставника Сенсея, який розробив цей метод і допоміг їй подолати хворобу³.

Данилов, за наявною інформацією, родом із Макіївки Донецької області. У 1990-х роках він працював масажистом, розробляв альтернативні методи лікування хребта та відкрив клініку в Києві на території Києво-Печерської лаври. Проте наукове підтвердження ефективності його методів відсутнє⁴. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року, за повідомленнями іноземних ЗМІ, Данилов емігрував до Словаччини, оселившись у курортному містечку Дольний Кубін⁵. Інформації про його сімейний стан

¹ Шелудченко О. Поні бігає по колу? Біле братство - Вогняна Біблія - АллатРа. Дзеркало тижня. 2016. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/poni-bigaye-po-kolu-bile-bratstvo-vognyana-bibliya-allatra-.html> (дата звернення: 26.10.2024); Яворська Т. АллатРа – секта імені Путіна, яка пустила коріння в Україні. Espresso TV. URL: <https://espreso.tv/allatra-sekta-imeni-putina-yaka-pustila-korinnya-v-ukraini> (дата звернення: 26.10.2024).

² Левашвілі О. АллатРа: нове вбрання короля. Дзеркало тижня. 2016. 2–8 квіт. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/allatra-nove-vbrannya-korolya-.html> (дата звернення: 29.10.2024)

³ Новых, А. Сэнсэй. Исконный Шамбалы. — К.: АЛЛАТРА, 2013 — С. 339; Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 01.11.2024)

⁴ Релігійно-інформаційна служба України // «Секта Путіна». Що таке релігійний рух «АллатРа» і як він пов'язаний Україною. URL: https://risu.ua/sekta-putina-shcho-take-religijnij-ruh-allatra-i-yak-vin-povyazaniy-z-ukrayinoyu_n141493 (дата звернення: 03.11.2024)

⁵ Ковальський. АллатРа: Культ Путіна та війна з прибульцями. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=F8aBtY-mp18> (дата звернення: 03.12.2024); Aktuality.sk // Vodca sekty, ktorá vyznáva Putina, sa skrýva v Dolnom Kubíne a čaká koniec sveta v roku 2036 (rozhovor s religionistom). URL: <https://www.aktuality.sk/clanok/pNyUDOf/vodca-sekty-ktora-vyznava-putina-sa-skrýva-v-dolnom-kubine-a-čaka-koniec-sveta-v-roku-2036-rozhovor-s-religionistom/> (дата звернення: 04.11.2024)

обмалю. Припускається, що він не одружений, оскільки позиціонує себе як духовного наставника. Таку думку висловлюють і колишні члени геліарства організації «АллатРа», які свідчили про специфічний стиль його життя, зокрема про його сексуальні стосунки з жінками під час оргій¹. Водночас, за даними журналістів телеканалу «1+1», у Данилова є дві доньки, які працюють у державних структурах².

Найбільш обгрунтованою версією вважається, що Анастасія Нових — це Галина Олександрівна Яблочкіна, яка вважається тіньовим лідером АллатРи³. Вона одна зі співзасновниць ТОВ АллатРа, на яку зареєстровані права на публікації книг, виданих під цим псевдонімом. Кандидат юридичних наук Ірина Кременовська використовуючи дані з інформаційного сервісу СІС (Спеціальна інформаційна система УкрНОІВІ). Вона зазначає, що на ім'я Яблочкіної зареєстровано понад 11 чинних свідоцтв про авторські права, що підтверджують зв'язок із публікаціями серії «Сэнсэй». Попри те, що автор(ка) книги зазначав(ла), що сюжет твору є «повністю вигаданим», у текстах серії «Сэнсэй» можна помітити певні паралелі з біографією Яблочкіної. Зокрема, головна героїня, як і сама Яблочкіна, походить із Донецької області, м. Макіївки. Хоча біографічних даних про Яблочкіну дуже мало, деякі з них можуть свідчити про схожість між авторкою та образом головної героїні⁴.

1.3 Геліарство в рамках організації «АллатРа»: структура, діяльність та свідчення.

Геліарство є однією з ключових концепцій релігійної організації «АллатРа». Цей термін описує групу, яку в організації вважають «вищими

¹ Відеохостінг. Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 05.11.2024)

² Українські сенсації. Аллатра головного мозку. УКРАЇНА СЕГОДНЯ - ГРОШІ URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mV-4ASI5txQ> (дата звернення: 08.11.2024)

³ Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 10.11.2024)

⁴ ГОВОРИ! // Знайомтеся, Анастасія Нових (Галина Яблочкіна). URL: <https://vilneslovo.com/znayomtesya-anastasiya-novykh-halyna-yablochkina/> (дата звернення: 11.11.2024)

духовними істотами», або «воїнами світла», покликаними боротися проти сатани (архонтів) і їхніх прихильників. Згідно з вченням, геліари історично асоціюються з такими релігійними спільнотами, як тамплієри та катари¹. Їхній розвиток відбувається через трьохступеневий шлях:

1. *Перша ступінь* передбачає боротьбу із власним станом «сну», який символізує контроль тваринного розуму.
2. *Друга ступінь* зосереджується на боротьбі з чаклунами (так званими кандуками).
3. *Третя ступінь* — протистояння головному ворогу, архонту.

Стати геліаром можливо лише після проходження поступового духовного шляху, що передбачає боротьбу з власними негативними рисами, зокрема гордістю, і досягнення внутрішнього просвітлення. Геліари використовують виключно духовні інструменти у своїй діяльності, що, на думку adeptів, відрізняє їх від архонтів, які прагнуть нав'язувати свою волю. Важливою умовою для вступу в геліарство є відсутність сім'ї. Згідно з ученням, сім'я розглядається як потенційна «слабка сторона», що заважає духовній діяльності та служінню Богу. Також підкреслюється важливість віку: молоді люди вважаються більш сприйнятливими до «правильної» філософії, оскільки їхній світогляд менш впливовий системою архонтів². На сучасному етапі, згідно із матеріалами на сайті «АллатРа ТВ», акцент у діяльності геліарів зміщено на боротьбу з природними та кліматичними катаклізмами, що відображено у спеціальних проектах організації³.

¹ "Аллатра" – новітній езотеричний рух за старими окультними шаблонами / К. О. Москалюк // Труди Київської Духовної Академії. - 2016. - № 16. - С. 228.

² ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 11.11.2024)

³ Відеохостинг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 13.11.2024)

Роль статі в геліарстві також трактують особливим чином. Засновник організації, Ігор Данилов, у своїх відео заявляє, що поділ на статі є витвором сатани, а справжні духовні істоти, як ангели, не мають статі¹. З точки зору членів руху АллатРа, релігійне обґрунтування цієї філософії ґрунтується на близькосхідній міфології. У межах цієї традиції АллатРа трактується як поєднання двох начал: Аллат (богиня неба та дощу), що символізує *жіноче* начало, і Ра (бог Сонця), який втілює *чоловіче* начало Абсолюту². Питання про специфіку рецепції близьсхідних ідей давнього часу у ідеології АллатРа, може бути окремою темою дослідження.

У практичній діяльності організації «АллатРа» особлива увага приділяється гендерному розподілу. З одного боку, домінуючу позицію займає Ігор Данилов, але водночас у структурі помітну роль відіграють жінки. Це пояснюється вченням організації, згідно з яким жінки є джерелом особливої творчої енергії — Аллат, яка, як зазначається, має сексуальну природу. Згідно з Даниловим, лише жінка може виробляти цю енергію, тоді як чоловік її лише споживає, таким чином, Данилов під час оргій споживає дану енергію³. В інтернеті з'являється багато свідчень колишніх адептів, які описують практики отримання енергії Аллат. Згідно з цими свідченнями, ритуали нібито проводилися у двох локаціях — у так званому «Кондиційному центрі» та у приватному будинку Данилова⁴. Відзначається, що в цих заходах також брала участь Галина Яблочкіна. Примітно, що роль Яблочкіної як споживача енергії Аллат суперечить ідеї про те, що лише жінки можуть бути джерелом цієї енергії.

¹ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 13.11.2024)

² Проекти тотального зомбування в інформаційному просторі України / О. С. Снитко. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. 2017. № 1. С. 207-215. (дата звернення: 15.11.2024)

³ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 16.11.2024)

⁴ Українські сенсації. Аллатра головного мозку. УКРАЇНА СЕГОДНЯ - ГРОШІ URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mV-4ASI5txQ> (дата звернення: 16.11.2024)

Це викликає додаткові запитання щодо внутрішньої логіки ідеології руху та ролі його ключових фігур.

Свідчення також містять інформацію про те, що жінки перебували в комфортних умовах, а їхній проїзд і проживання фінансував Данилов. Водночас деякі адепти заявляють, що після участі в ритуалах Данилов застосовував методи залякування, зокрема, посиляючись на можливість «покарання Ра». Такі заяви супроводжуються прикладами демонстративних дій Данилова, які, за словами свідків, були спрямовані на викликання почуття страху, але матеріальні умови перебування жінок дійсно були якісними, оскільки саме Данилов забезпечував фінансування їхнього проїзду та проживання, а також міг виплатити кожній учасниці 500 доларів¹. Важливо зазначити, що школа геліарів, заснована ще в 2000-х роках, на початкових етапах своєї діяльності характеризувалася переважно позитивними відгуками. У цей період інформація про оргії була відсутня, а її діяльність зосереджувалася на медитаційних практиках. Це може свідчити про пізніші трансформації у функціонуванні школи.

1.4 Ідеологія руху “АллатРа”

Головними ворогами в ідеології «АллатРа» виступають архонти — група, яка, за твердженнями організації, керує світом, маніпулюючи свідомістю людей. Архонти зображуються як звичайні люди, що володіють «темною силою». Вони відомі під різними історичними назвами, такими як чаклуни, шамани або жерці. Їхня чисельність обмежується дванадцятьма особами. У книзі «Сенсей-III. Споконвічний Шамбали» стверджується, що ця цифра пов'язана з тим, що «ця цивілізація (мається на увазі людська цивілізація) бере початок із дванадцяти сімей людських». Згідно з книгами Анастасії Нових, архонти існують із доісторичних часів, передаючи свої знання з покоління в покоління та називаючи

¹ Відеохостінг. Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 18.11.2024)

себе «обраними богів і духів»¹. Вона також пов'язує архонтів із масонськими організаціями, які, за твердженнями, виникли в Середньовіччі й фінансували різні політичні режими, зокрема фашистські, а також сприяли великим революціям, таким як Французька².

Релігії, які вписалися в канон мають спотворений зміст у своїй суті, під впливом архонтів. Завдяки цьому стає зручніше поширювати та утверджувати владу, маніпулюючи свідомістю громадян. Вожак племен або президент певної країни стають їхніми маріонетками. Через механізми медіа, рекламу та пропаганду архонти, за твердженням «АллатРа», встановлюють глобальний контроль, задовольняючи споживацькі інтереси суспільства. Їхня головна мотивація — накопичення матеріальних багатств для власного блага та свого оточення.³ Архонти, як стверджується, діють під впливом «тваринного розуму», що, за вченням «АллатРа», є протилежністю «духовному розуму». Після народження людина має зробити вибір між духовним і тваринним началом. Тваринний розум, нібито нав'язаний архонтами, стимулює егоїзм, прагнення до матеріальних благ і відкидає духовні цінності⁴. Духовний розум, у свою чергу, пробуджує людину й спрямовує її на «правильний» шлях.

Як можна помітити, головними опонентами для руху АллатРа виступають не надприродні істоти, а, навпаки, звичайні люди, що позначаються терміном «архонти». При цьому в різних теоріях змови фігурують різноманітні персонажі, які використовуються для конструювання певного наративу. На особливу увагу заслуговує ставлення до інопланетної раси аннуаків. Згідно з теорією змови, розробленою колишнім футбольним коментатором Девідом Айком, світовий уряд нібито складається з нащадків інопланетної раси Аннуаків, які, з'явившись

¹ Новых А. Предсказания будущего и правда о прошлом настоящем. — К.: ЛОТОС, 2009. — С. 6-7.

² Там само. — С. 35-120.

³ Там само. — С. 6-18.

⁴ Там само. — С. 27-32

у шумерські часи, змішалися з людьми та в процесі еволюції стали гібридними істотами з рептильними рисами. Айк стверджує, що ці сутності продовжують впливати на світову політику, особливо в західних країнах. У його інтерпретації, гібридні нащадки Аннунаків утворили елітні «королівські» династії, легітимізуючи своє правління через концепцію «божественного права», виправдовуючи його генетичним зв'язком з так званими «богами»¹. Таким чином, згідно з цією теорією, до Аннунаків можна віднести сучасних політичних лідерів, монархів, а також відомих акторів та акторок.

На цьому тлі інтерес представляє альтернативна інтерпретація Аннунаків у світогляді руху «АллатРа». На відміну від теорії Айка, де Аннунаків часто розглядають як ворожу силу, «АллатРа» зображує їх у позитивному світлі – як високорозвинену цивілізацію, що стояла біля витоків історії людства та відіграла значну роль у формуванні людських суспільств. Водночас підкреслюється їхня духовна та технологічна перевага, а також їхня творча функція стосовно людства. Слід також зазначити, що в концепції «АллатРа» присутні різні типи рептильних істот, але поняття рептілій приймається по іншому. Так, наприклад, апексіанці характеризуються як високорозвинені, але духовно позбавлені істоти. Натомість Аннунаки, навпаки, мають ознаки духовної зрілості, що свідчить про значущість не лише технічного, а й метафізичного аспекту у визначенні їхнього статусу².

Щодо поняття архонтів, Девід Айк в одній зі своїх лекцій стверджував, що воно фактично є тотожним анунакам і походить із гностичних уявлень античності³. У доктрині руху «АллатРа» архонти також трактуються в негативному сенсі, однак постають не як позаземні істоти, а як чоловічі сутності, що правлять світом. Таким чином, спільним залишається мотив контролю над

¹ David Icke on the Archons in other Dimensional Entities the matrix shadow controllers. BK MATRIXX. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=y9QyDWoe88> (21.11.2025)

² ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (21.11.2025)

³ David Icke on the Archons in other Dimensional Entities the matrix shadow controllers. BK MATRIXX. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=y9QyDWoe88> (Дата звернення: 22.11.2025)

людством, проте відбувається зміщення акценту із зовнішньої (позаземної) загрози на внутрішню.

Цей контраст демонструє більш багатогранну структуру уявлень про ворожі сили в «АллатРа» порівняно з бінарною моделлю «свій — чужий», запропонованою Девідом Айком. Крім того, в «АллатРа» акцент переноситься із зовнішніх чужорідних загроз на образ ворога всередині людського суспільства — так званих архонтів, які, на відміну від концепції Айка, не ототожнюються з анунаками та інтерпретуються як чоловічі сутності. Це суттєво відрізняє дану концепцію від класичної конспірологічної парадигми.

Окрім архонтів, загрозу представляють так звані «кандуки» — істоти, які, за віруванням, колись були духовними, але перетворилися на енергетичних вампірів, що харчуються духовною енергією (праною) людей. Кандуки мають власну ієрархію, що поділяється на кілька рівнів (лембої, клохтуни тощо), кожен із яких характеризується різним рівнем доступу до знань і ступенем експлуатації¹. У мирському житті вони проявляються у вигляді звичайних людей, які раціонально усвідомлюють сумнівність релігійних організацій подібних АллатРі².

Особливу роль у боротьбі проти системи архонтів, згідно з вченням «АллатРа», відводять слов'янським народам, які мають стати основою духовного об'єднання всього світу³. Слов'янський менталітет, за Анастасією Нових, становить загрозу для системи архонтів. Завдяки цьому, як зазначається, має відбутися поступове стирання кордонів між державами та об'єднання народів світу, де слов'яни відіграють роль рушійної сили. Особливу роль у цьому

¹ Москалюк К. О. "Аллатра" – новітній езотеричний рух за старими окультними шаблонами // Труды Київської Духовної Академії. - 2016. - № 16. - С. 228-229.

² Свідок ЕВОЛЮЦІЇ. Пошук Бога в 16 років привів до путінської секти АллатРА (нині Благотворче суспільство). youtube.com. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MrU-5E8rinI&t=1410s> (дата звернення: 23.11.2024)

³ Новых А. Предсказания будущего и правда о прошлом настоящем. – К.: ЛОТОС, 2009. – С. 69-70.

контексті приписують лідерів Росії під ім'ям Номо, який нібито очолить протистояння. І. Кременовська провела порівняльний аналіз образу Номо в книзі «Перехрестя. Споконвічний Шамбали» з біографією Володимира Путіна, де робить висновки про численні паралелі між вигаданим персонажем і російським політичним лідером, що дозволяє стверджувати про проросійський характер ідеології «АллатРа»¹.

Багато українських критиків звинувачують рух у проросійських настроях, особливо в контексті симпатії до СРСР та ідей рівності, які асоціюються з комуністичною ідеологією². Як підтвердження цієї точки зору часто наводяться книги Анастасії Нових, де виражається позитивне ставлення до Радянського Союзу³. Ці аспекти у громадській думці сприймається «АллатРа» як ознаки тоталітарної секти⁴. Однак, згідно з емпіричними даними, серед членів групи зустрічаються люди з протилежними поглядами на комунізм та СРСР.

Наприклад, історик і архівіст Наталія Павлова, яка є членом організації «АллатРа» та виступає як експертка з різних історичних питань, у одному з відео на каналі AllatRa TV, присвяченому різниці між «Створчим суспільством» та комунізмом, критично оцінила просування атеїзму та матеріалізму більшовиками в Радянському Союзі. Вона зазначила, що ці ідеї становили загрозу для духовного розвитку суспільства⁵. Автор цієї роботи у 2020 році ознайомився з відеоматеріалом, де згадана особа читала лекцію, спрямовану на критику

¹ ГОВОРИ! // Путін (Номо) у книгах Анастасії Нових. URL: <https://vilneslovo.com/путін-номо-у-книгах-анастасії-нових/> (дата звернення: 24.11.2024)

² Кітик А. І. Інструменталізація соціальних мереж для поширення пропаганди: Міжнародний громадський рух «АллатРа»: бакалаврська робота : 052 Політологія / Кітик Анастасія Ігорівна ; наук. кер. Гомза І. А. — Київ: НаУКМА, 2024. С. 37.

³ Новых А. Предсказания будущего и правда о прошлом настоящем. — К.: ЛОТОС, 2009. — С 69.

⁴ На Закарпатті рекламується тоталітарна секта, яка вихваляє Путіна та прагне заводити «самознищення людства». MUKACHEVO.NET. URL: https://mukachevo.net/post/na-zakarpatti-reklamuyetsia-totalitarna-sekta-iaka-vykhvaliaye-putina-ta-prahne-zavadyty-samoznyshchenniu-liudstva_5295520.html (дата звернення: 26.11.2024)

⁵ Facebook. URL: <https://www.facebook.com/> (дата звернення: 05.12.2024)

комунізму та радянської влади. Однак цей матеріал наразі недоступний в інтернеті.

Незважаючи на це, Павлова продовжувала брати участь у конференціях AllatRa TV, що підкреслює її активну участь у діяльності організації¹. Таким чином, окрім мобілізації людей різних конфесій, «АллатРа» об'єднує учасників з різними поглядами на спірні історичні питання. Це створює певний плюралізм усередині руху, що є характерним феноменом приналежності до руху.

Що стосується комуністичної ідеології, дійсно, у риториці руху «АллатРа» простежується певна ліва спрямованість. Водночас подібні ідеї можна виявити вже у засновників окультно-езотеричних учень. Зокрема, доцільно звернутися до теософії Олени Блаватської — однієї з ключових постатей у формуванні сучасної езотеричної думки, яка може мати вплив на нові релігійні рухи².

Теософія, що ґрунтується на інтелектуальних запозиченнях із різних напрямів буддизму та індуїзму, містить низку ідей, подібних до концепцій руху «АллатРа», хоча й у трансформованому вигляді. Серед основних доктрин Теософського товариства проголошувалася ідея створення універсального братерства людства, заснованого на принципах релігійної толерантності, а також відмови від соціальної й національної дискримінації³. Перешкодами та причинами роз'єднаності людства в теософії вважалися національний і соціальний егоїзм, що заважають духовному об'єднанню світу⁴. Водночас у теософії присутнє вчення про так звані сім Корінних рас та їх еволюційний розвиток. Детальний розгляд цих рас у межах даного дослідження не є доцільним; варто лише зазначити, що еволюційний шлях людства, за Є. П.

¹ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 12.12.2024)

² Лещинський А. Тема теософії О. П. Блаватської та "Живої Етики" О. І. Реріх у гуманітарній науці: на перехресті релігієзнавства та сходознавства. Схід. 2014. № 5 (131). С. 102–108.

³ Blavatsky H. P. The Key to Theosophy. — Los Angeles : The Theosophy Company, 1987. — P. 301.

⁴ Там само. P. 231.

Блаватською, починається зі стадії духовних істот і поступово доходить до поділу людей за статтю, а також за принципами духовності й бездуховності¹.

Подібну позицію можна простежити й у вченні «АллатРа», яке також декларує прагнення до об'єднання людства та послідовно наголошує на тому, що егоїзм (у формі «тваринного розуму») є головною перешкодою на шляху духовного розвитку. Крім того, у системі «АллатРа» матерію часто інтерпретовано в негативному сенсі, тоді як дух або духовність постають як безстатевий, надматеріальний принцип, що зближує це вчення з уявленнями Блаватської про першу еволюційну стадію Корінної раси.

Сама Є. П. Блаватська у своїх працях не писала окремо про специфічну роль слов'ян, однак у джерелах трапляються згадки про слов'янську мову як таку, що походить від арійської, а також про образи велетнів зі слов'янської міфології, які інтерпретуються в позитивному ключі². Таким чином, у теософському вченні раси постають як етапи еволюційного розвитку людства, пов'язані з різними космічними циклами. Важливо зазначити, що п'ята з семи Корінних рас, за Блаватською, поділяється на підраси, до яких потенційно можуть належати й слов'янські народи.

Схожі елементи можна простежити й у вченні «АллатРа», зокрема в акцентах на духовному розвитку та особливостях ментальності слов'янських народів³. Водночас ключова відмінність полягає в тому, що в системі «АллатРа» відсутня концепція расової еволюції семи Корінних рас у тому вигляді, в якому її подає теософія. Натомість пропонується дихотомія земних і позаземних рас (цивілізацій), що має інший онтологічний зміст. Крім того, концепція Є. П.

¹ Blavatsky H. P. The Key to Theosophy (Original publ. 1889). — [Electronic ed.]. — [S. l.] : Global Grey, 2013. — 228 p. — URL: <https://www.globalgreybooks.com> (дата звернення: 22.12.2025).

² Блаватская О. П. Письмо Н. А. Фадеевой от 19 июля 1877 г. [Електронний ресурс]. — Бахмутское Рериховское общество — URL: https://art-roerich.org.ua/sites/default/files/blavatska/HPB_NAF_19.07.1877.pdf (дата звернення: 23.12.2025).

³ Новых А. Предсказания будущего и правда о прошлом настоящем. — К.: ЛОТОС, 2009. — С. 69.

Блаватської стверджує, що арійська раса, володіючи «ведичною релігією», дала початок основним світовим релігіям, тим самим наділяючи її месіанською роллю¹. У вченні «АллатРа» слов'яни не постають творцями релігій, проте наділяються високим духовним потенціалом, здатним протистояти архонтам, що також трактується як виконання месіанської місії.

Якщо ж розглянути цілі Теософського товариства детальніше, можна виявити схожість з інтелектуальними витоками «АллатРа». Окрім ідеї створення братерства, Блаватська ставила за мету заохочення до вивчення світових релігій, філософських учень та природничих наук, зокрема — пізнання законів природи². Подібним чином, рух «АллатРа» проголошує намір поєднувати релігійне знання з науковим, просвітницьким та ідеологічним підґрунтям. При цьому однією з ключових цілей «АллатРа» є попередження глобальних катастроф природного характеру через дослідження кліматичних змін і стихійних лих, що надає руху прикмети апокаліптичного активізму.

Звертаючись безпосередньо до релігійного аспекту вчення «АллатРа», варто зазначити, що рух має яскраво виражений синкретичний характер. Існують різні трактування того, до якого релігійного вектору «АллатРа» тяжіє більше. Якщо для Блаватської інтелектуальними та духовними витоками були буддизм та індуїзм, то «АллатРа», за спостереженнями, має міжконфесійну спрямованість.

Окрім теософії, значний вплив на концептуальні засади руху «АллатРа» справило також вчення Агні-йоги (або Живої Етики), що, своєю чергою, також має теософські передумови. Якщо проаналізувати структуру етики та

¹ Blavatsky H. P. The Key to Theosophy (Original publ. 1889). — [Electronic ed.]. — [S. l.] : Global Grey, 2013. — 228 p. — URL: <https://www.globalgreybooks.com> (дата обращения: 22.12.2025).

² Там само URL: <https://www.globalgreybooks.com> (дата обращения: 22.12.2025).

антропології Живої Етики, можна виявити уявлення про існування чотирьох ієрархічних рівнів буття¹:

1. Людський (матеріальний) земний світ;
2. Тонкий світ;
3. Вогненний світ;
4. Вищі сфери.

Ми не зупинятимемося детально на характеристиках кожного з цих рівнів, однак варто зазначити, що «АллатРа» запозичує окремі елементи цієї ієрархії. Так, у вченні Живої Етики Тонкий є схожа концепція щодо істот Блаватської світ населений істотами, які не мають фізичного тіла, при цьому вони можуть мати як низький, так і високий рівень духовного розвитку². Матеріальний (людський) світ, навпаки, вважається другорядним і протиставленим духовним вимірам.³ У доктрині АллатРі спостерігається тенденція до відмови від жорсткої ієрархії: Тонкий світ, Вогненний світ та Вищі сфери об'єднуються під поняттям Духовного розуму, тоді як людський світ асоціюється з Животним розумом. У відеоматеріалах «АллатРа» також підкреслюється, що істоти, як Аннунаки, не мають фізичної оболонки, що можна інтерпретувати як запозичення образу мешканців Тонкого світу.

Споріднені деякі елементи простежуються й у питанні еволюції людини. У Живій Етиці існує уявлення про появу нового месії, який проявиться в часи катастрофічного зіткнення двох світів⁴. Якщо ж людству вдасться уникнути цієї

¹ Сабадаш Ю. С. «Жива Етика» Миколи Реріха. Естетичний аспект. – К.: Наук. світ, 2001. – С 48.

² Agni Yoga [Electronic resource]. — 6th ed. — New York : Agni Yoga Society, 1997. — URL: <http://www.agniyoga.org> (дата звернення: 22.12.2025).

³ Сознание: Учение Живой Этики о сознании / сост.: Л. Г. Васильевых; под общей ред. С. Л. Крука, В. К. Гаврилькевича. — Хмельницкий: Подольский культурно-просветительский Центр им. Н. К. Рериха, 2020. — С. 62-68.

⁴ Там само. – С. 135.

катастрофи, настане епоха зближення матеріального та духовного світів, що надає вченню есхатологічного виміру. У АллатРи також є аналогічна ідея, проте її еволюційна концепція опрацьована значно слабше. У одних відеоматеріалах проголошується неминучість «кінця світу», за іншими — необхідність його запобігання, що створює внутрішню суперечливість¹.

Жива Етика також закликає до звільнення від шкідливих звичок, які перешкоджають духовному розвитку особистості. Будь-які прояви внутрішньої «помилковості» — лінощі, неправильне харчування уподобання алкоголю — розглядаються як перешкоди на шляху самовдосконалення². Схожий акцент на моральне очищення наявний і в «АллатРа», в книгах Анастасії Нових³. Особливої уваги в Живій Етиці надається відмові від почуття власності, що розглядається як завада на шляху досягнення духовної мети. В «АллатРа» також наявна подібна думка: акцент робиться на тому, що сім'я, як форма власності, за наявності в ній невикоріненої хули, перешкоджає просуванню до Істини.

Крім Живої Етики Олени Реріх, у доктринальному полі «АллатРа» можна виявити елементи вчення про Шамбалу, сформульованого Миколою Реріхом, образ міфологічного персонажа буддизму Ваджраяни — Рігдена Джапо. Цей духовний образ описується як вчитель, що перебуває у людській подобі. Згідно з даними аналітичної групи «Точка зору», яка має тісний зв'язок з «АллатРа», Рігден Джапо розглядається як важливий елемент езотеричної моделі світу. Водночас варто зазначити, що Ігор Данілов, один із провідних публічних представників «АллатРа», не ототожнюється безпосередньо з постаттю Рігдена Джапо.

¹ Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 18.12.2025)

² Agni Yoga [Electronic resource]. — 6th ed. — New York : Agni Yoga Society, 1997. — URL: <http://www.agniyoga.org> (дата звернення: 22.12.2025).

³ Новых А. Предсказания будущего и правда о прошлом настоящем. — К.: ЛОТОС, 2009. — С. 8.

У результаті можна стверджувати, що після проведеного нами невеликого описового екскурсу щодо діяльності організації АллатРа, в якому було розглянуто її виникнення, розвиток, а також біографії лідерів, нам вдалося виявити низку особливостей у спектрі її ідеології. На прикладі окремих ідеологічних симпатій можна простежити, що в АллатРа наявний певний рівень плюралізму, який проявляється не лише у ставленні до різних конфесій, але й в обговоренні спірних історичних і політичних питань у соціальних мережах, включаючи теми на кшталт значення СРСР. Інтелектуальні витoki доктрини АллатРа дозволяють виявити запозичення окремих елементів із теософії Блаватської та вчення «Живої Етики», щодо уявлень про протиставлення матеріального і духовного начал, що супроводжується есхатологічними уявленнями про розвиток світу. У цьому вченні також простежуються елементи лівих ідей, що перегукується з концепцією об'єднання людей незалежно від національної чи расової приналежності. Водночас розглянуті ідеологічні опоненти АллатРа, на прикладі аннунаків (рептилоїдів) у відеолекціях Девіда Айка, дозволяють знайти відмінності конструкції міфологічних образів. Якщо у Девіда Айка архонти постають як інопланетні істоти, то в інтерпретації АллатРа вони є чоловічими.

Розділ 2 АллатРа у розвитку сучасних соціокультурних процесах

2.1 Рух “АллатРа” в контексті теорії церква-секта

Часто рух АллатРа у медіапросторі кваліфікують як секту, спираючись на різні ситуації, пов’язані з колишніми учасниками. Проте виникає закономірне питання: наскільки коректно й обґрунтовано визначати АллатРа саме як секту та чи були свої закономірності трансформації організації?

На початку XX століття Макс Вебер та Ернст Трьюлч, розробляючи теорію типології релігійних організацій, запропонували критерії розмежування між церквами та сектами. Основними ознаками стали ставлення до навколишнього світу, критерії членства та організаційна структура. Вебер і Трьюлч зазначали, що секти, як правило, характеризуються харизматичним лідером, ригоризмом (суворою дисципліною) і негативним ставленням до зовнішнього світу, що часто призводить до ізоляціонізму. На противагу цьому церкви прагнуть до компромісу із суспільством, стають універсальними організаціями для широкої аудиторії та орієнтуються на адміністративний тип лідерства, супроводжуваний бюрократичною структурою¹.

Американський теолог Х. Річард Нібур у рамках теорії «церква-секта» увів поняття «деномінація». Він стверджував, що секта, залежно від внутрішніх і зовнішніх чинників, може частково втрачати свої типологічні ознаки та адаптуватися до суспільства, поступово набуваючи рис, характерних для церкви, тим самим стає деномінацією². Однак при цьому вона повністю не трансформується у церкву, залишаючись проміжною формою з сектантськими

¹ Єремєєв П.В. . Методологічні і проблемні застосування теорії "церква-секта" при дослідженні історії релігії // Історія релігій в Україні : наук. щоріч. Львів: Логос, 2017. Вип. 27. С. 552-562

² Monopolism, Pluralism, Acceptance, and Rejection: An Integrated Model for Church-Sect Theory William H. Swatos, Jr. Review of Religious Research, Vol. 16, No. 3, Models, Types, and Definitions (Spring, 1975), pp. 174-185

рисами. Зокрема, деномінація запозичує від церкви риси централізації організаційної структури, але, подібно до секти, зберігає акцент на релігійній діяльності як основному аспекті своєї доктрини¹. Водночас через відсутність домінуючого впливу на державні структури деномінація не може поширювати свої вчення на широкі верстви населення і не стає символом національної ідентичності певної держави².

Теорія «церква-секта» продовжує розвиватися, зазнаючи переосмислення та перегляду критеріїв типології. Сучасні дослідники вказують на можливість трансформації сект в інші типи релігійних організацій, включаючи церкви або деномінації, залежно від змін їхньої внутрішньої структури³. АллатРа представляє собою специфічну групу, що виникла в епоху розвитку цифрових технологій, інтернету та масової комунікації. У період із 2011 по 2014 роки вона, ймовірно, зазнала певних трансформацій, демонструючи риси, характерні для різних категорій релігійних організацій.

Хоча поняття «культ» (як і «секта») часто використовується у негативному контексті, у даному випадку воно застосовується відповідно до наукового визначення, запропонованого Говардом Беккером. Це визначення дозволяє дослідити початкові етапи існування організації «АллатРа» в межах її еволюції як релігійного руху.

Деякі українські релігієзнавці стверджують, що АллатРа не є «сектою», оскільки в неї відсутнє власне чітко сформульоване віровчення⁴. Проте така

¹ Кислюк К. В. Релігієзнавство : [підручник для студентів вузів] / К. В. Кислюк, О. М. Кучер. – [5-е вид., виправ. і доп.]. – К. : На-род. укр. академія, 2007. – С. 425 – 464.

² Lu Y. Impact of the State on the Evolution of a Sect / Lu Y., G. Lang. // Sociology of Religion. — 2006. — № 67(3). — P. 249–270.

³ Єремєєв П. В. . Методологічні і проблемні застосування теорії "церква-секта" при дослідженні історії релігії // Історія релігій в Україні : наук. щоріч. Львів: Логос, 2017. Вип. 27. С. 552-562.

⁴ Суспільне Новини. Супрун О. Обшуки в АллатРа: що відомо про організацію, яка чекає одночасно "кінець" та "спасіння" світу. URL: <https://susplne.media/607685-obsuki-v-allatra-so-vidomo-pro-organizaciu-aka-cekae-odnocasno-kinec-ta-spasinna-svitu/> (дата звернення: 22.12.2024)

позиція, на наш погляд, надто категоричною. Варто зауважити, що багато релігійних рухів, які класифікуються як секти, можуть мати різноманітні віровчення, часто синкретичні або езотеричні за своїм змістом. Аналіз діяльності «АллатРа» дозволяє виокремити елементи езотеричних та синкретичних учень (про які йтиметься далі), що базуються на ідеях існування прихованих надприродних сутностей.

Важливим аспектом аналізу АллатРа є членство та організаційна структура. Характерує у мобілізації нових членів секту. Зокрема, мобілізація нових членів у межах організації базується на добровільному вступі, що забезпечує можливість кожній особі самостійно обирати шлях до приєднання до спільноти¹. Її структура, на відміну від багатьох нових релігійних рухів, не є централізованою, що дозволяє кожному, хто розділяє філософію та принципи організації, стати її членом². Згідно з інформацією, представленою на офіційному сайті АллатРа має партнерські угоди зі ЗМІ, державними та громадськими організаціями не лише у Східній Європі, а й в інших регіонах світу. Журналісти «Слідства.Інфо» в архівній версії сайту організації виявили понад 160 компаній, які, за твердженням представників «АллатРа», уклали з нею партнерські угоди³.

Попри децентралізованість, організація має свою слабку ієрархічну структуру. Основний рівень складають *учасники*, які підтримують ідеї «АллатРа», наприклад, відвідуючи заняття з йоги чи підписуючись на сторінки організації у соціальних мережах. Наступний рівень — *волонтери*, які беруть активну участь у громадських чи наукових заходах, ставлячи питання на

¹ Єремєєв П. В. Методологічні і проблемні застосування теорії "церква-секта" при дослідженні історії релігії // Історія релігій в Україні: наук. щоріч. Львів: Логос, 2017. Вип. 27. С. 552-562.

² Відеохостінг. Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 25.12.2024)

³ Секта «АллатРа» має офшори на Кіпрі та у Центральній Америці. Слідства.Інфо. URL: <https://www.slidstvo.info/news/sekta-allatra-maie-ofshory-na-kipri-ta-u-tsentrallyi-amerytsi/> (дата звернення: 25.12.2024)

конференціях чи популяризуючи ідеї організації. Вищий рівень займають представники, відомі як «геліари»¹.

Формально «АллатРа» заявляє про відсутність єдиного лідера. Проте особа Ігоря Данилова викликає значну увагу. Утім, його постійна присутність на відеоматеріалах AllatRa TV та статус серед учасників руху свідчать про те, що він виконує функції харизматичного лідера, що характерно як для культів, так і для сект. Ігор Данилов часто ототожнюється з історичними та релігійними образами, такими як Агапіт Печерський, Рігден Джапо, Бодхісатва, Ісус Христос, чи архангел Гавриїл².

Хоча згідно з офіційною інформацією, він є лише рядовим учасником та волонтером³. Навіть у випадках, коли він відсутній у передачах, до нього звертаються як до авторитету у вирішенні спірних питань з попередніх записів AllatRa TV. За спогадами колишніх учасників, особистий прийом у Данилова могли отримати лише «обрані», що створює уявлення про його «надприродність», доступну виключно для посвячених. Більше того, існують відеозаписи, на яких ця головна персона АллатРи нібито демонструє свої «надздібності», такі як «воскресіння» курки⁴, що є підтвердження о можливості мати власну надприродність іншим членам АллатРи. Крім цього, деякі учасники також стверджують, що володіють надздібностями, наприклад телепатією⁵.

Такі заяви й демонстрації, ймовірно, спрямовані на створення в рядових членів АллатРи враження, що слідування духовному шляху в організації дозволяє

¹ Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 25.12.2024)

² Коваленко К. АллатРа: кому насправді поклоняються Баканов і Верещук? ГРУНТ медіа. URL: <https://grnt.media/other/allatra-komu-naspravdi-poklonyayutsya-bakanov-i-vereshhuk/> (дата звернення: 25.12.2024).

³ AllaTra international public movement. URL: <https://allatra.org/> (дата звернення: 25.10.2024)

⁴ Відеохостінг. Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 27.12.2024)

⁵ В Україні набрала обертів секта про езотерику та "російський світ": що таке "АллатРа" і хто її члени. ТСН. URL: <https://tsn.ua/ru/exclusive/reptiloidy-ezoterika-i-russkiy-mir-vse-chto-izvestno-o-sekte-allatra-i-ee-chlenah-2433718.html> (дата звернення: 27.12.2024); Свідок ЕВОЛЮЦІЇ. Пошук Бога в 16 років привів до путінської секти АллатРА (нині Благодійне суспільство). youtube.com. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MrU-5E8rinI&t=1410s> (дата звернення: 28.12.2024)

досягти особливого рівня розвитку користуючись магією, демонструючи езотеричність власного вчення. Після повномасштабного вторгнення в Україну у 2022 році активність Данилова суттєво зменшилася. Його остання поява зафіксована наприкінці 2023 року, після чого він перестав фігурувати у відеоматеріалах «АллатРа TV»¹. На сьогодні існує офіційний президент організації, якою є Марина Овциновська. З її політичної активності лише відомо, що вона активно залучена до питань клімату. Водночас її біографія залишається недоступною у відкритих джерелах, що ускладнює аналіз її ролі в організації.

Згідно з соціологічними дослідженнями, секти, на відміну від церковних організацій, заперечують світські порядки та сприймають зовнішній світ як «чужий», протиставляючи йому своє «правильне» віровчення². Таким чином, секти характеризуються ексклюзивним характером, в той час як церкви є інклюзивними. Зміст доктрини, яка лежить в основі таких угруповань, включає теорії змови, що демонструють боротьбу між Духовним та Тваринним розумом, а також між архатами і архонтами (масонами). Особливий акцент робиться на есхатологічному аспекті, що полягає в духовному порятунку від кінця світу, що виражається в ідеї відсутності альтернативного вибору який був продемонстрований на сайті AllatRa TV у вигляді зворотного звіту про апокаліпсис³. Цей аспект також підтверджується діалогом з аннунаками, що мав місце в передачах АллатРа⁴. ці елементи підтверджують ексклюзивний характер його ідеології та спрямованість на створення чітких меж між «своїми» і «чужими».

На численних конференціях і заходах руху регулярно обговорюється вчення, засноване на книгах Анастасії Нових. Особливу увагу приділяють так

¹ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення 30.12. 2024)

² Lu Y. Impact of the State on the Evolution of a Sect / Lu Y., G. Lang. // *Sociology of Religion*. — 2006. — № 67(3). — P. 249–270.

³ Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 06.01.2025)

⁴ Там само. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 06.01.2025)

званому «геліарству» — вченню, яке передбачає служіння духовній місії. Попри заяви АллатРи про те, що книги Анастасії Нових є художньою вигадкою і не становлять ідеологічної основи руху¹, ці твори регулярно згадуються в медіапередачах АллатРа ТВ, включно із серією «Калейдоскоп фактів» по історії. У цих передачах література Нових використовується як джерело, представлене аудиторії як авторитетний і «істинний» матеріал². Таким чином, наявність езотеричних елементів, тверджень про надздібності й використання книг Анастасії Нових як основи доктрин вказує на риси, притаманні релігійним рухам, попри офіційне заперечення цього статусу.

Хоча «АллатРа» заперечує свій зв'язок із політикою чи релігією, багатозначність самого поняття «релігія» дає підстави для різних трактувань її діяльності. Наприклад, О. Колодний зазначає: «Релігія – це позалогічне освоєння людиною своєї причетності до процесів, що відбуваються у Всесвіті і перебувають під впливом якихось Вищих Сил. Центральним для неї є питання самовизначення у світі»³. Аналізуючи матеріали «АллатРа» та інші джерела, дослідники виявляють низку ознак, які можуть відповідати визначенню. У літературі та відеоматеріалах руху часто згадуються концепції боротьби «світлич» і «темних» Вищих Сил та їхні впливи, що символізує пошук самовизначення у світі. Ця боротьба розкривається через спогади колишніх членів організації.

Повсякденне життя учасників руху «АллатРа» ілюструє особливості соціальної взаємодії та культури, які відображають ригористичні риси організації. Основна діяльність учасників супроводжувалася практиками медитації, що мала ексклюзивний характер у контексті віровчення. Наприклад,

¹ Міжнародне громадське рух «АллатРа» // Про рух. Що таке Аллатра. URL: <https://allatra.org/uk/pro-ruh> (дата звернення: 08.01.2025)

² ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 09.02.2025)

³ Колодний А. Релігійний Феномен у змінах його складових: релігієзнавче бачення / А. Колодний // Українське релігієзнавство. - 2016. - № 80. - С. 13-16.

від членів руху інколи вимагалось проведення медитацій у визначений час, що символізувало зв'язок із енергією «Аллат» і, за віруваннями, могло захистити від апокаліпсису чи природних катаклізмів¹. Крім того, в організації практикувалося табування на споживання певних продуктів як символ боротьби зі «споживацтвом», а також зобов'язання дотримуватися запропонованого способу життя. Наприклад, одна з колишніх учасниць руху, яка приєдналася до нього у 16-річному віці, згадувала заборони не лише на вживання алкоголю чи куріння, але й на солодощі, що демонструє впровадження строгих норм поведінки в рамках руху².

Звісно, подібні заборони є і в традиційних релігіях, таких як іслам чи юдаїзм. Однак для визначення АллатРи як секти необхідно враховувати й інші критерії, зокрема ставлення до інституту сім'ї.

Ми вже згадували, що лідер АллатРи Ігор Данилов в одній із передач стверджував, що сім'я та близькі можуть бути перешкодою на духовному шляху, якщо не є прихильниками руху. Це підтверджується свідченнями колишніх учасників руху. Наприклад, у Києві одна з учасниць, обговорюючи свої почуття до партнера з представником АллатРи, отримала пораду не вступати у стосунки, оскільки це нібито завадить її духовному розвитку³. Іншим прикладом є ситуація, коли ідеологія руху призводила до розпаду сім'ї.

Зафіксовано випадки конфліктів між прихильниками АллатРа та їх родичами, які не поділяли філософію організації. Проте Відносини між членами організації «АллатРа» та їх близькими варіювалися залежно від індивідуального досвіду. Журналістка Олена Намлієва, яка проводила інтерв'ю з колишніми

¹ Свідок ЕВОЛЮЦІЇ. Пошук Бога в 16 років привів до путінської секти АллатРА (нині Благотворче суспільство). youtube.com. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MrU-5E8rinI&t=1410s> (дата звернення: 10.02.2025)

² Там само. youtube.com. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MrU-5E8rinI&t=1410s> (дата звернення: 10.02.2025)

³ Там само. youtube.com. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MrU-5E8rinI&t=1410s> (дата звернення: 10.02.2025)

учасниками руху, здобула суперечливі оцінки впливу організації на сімейні та соціальні зв'язки. Наприклад, один із респондентів стверджував, що перебування в АллатРа сприяло поліпшенню його відносин з близькими. Водночас інший респондент повідомив, що тривала участь у діяльності організації викликала у нього прагнення відмовитися від створення власної родини та обрати геліарство, що в рамках ідеології сприймається як правильний шлях духовного розвитку.

Водночас формальної вимоги щодо розриву сімейних зв'язків в АллатРі не висувають: у деяких відеоматеріалах видно учасників руху разом із немовлятами. Однак вплив ідеології організації може залежати від її ієрархічної структури. Наприклад, група "геліарів" у межах цієї системи, за спостереженнями, займає особливе становище, яке передбачає захист божественних інтересів. У таких умовах сім'я може розглядатися як перешкода для виконання покладених функцій.

Використовуючи визначення «культ» Говарда Беккера, можна стверджувати, що на ранніх етапах свого існування рух АллатРа відповідав характеристикам, притаманним культам. Як уже зазначалося, ключовою ознакою руху був харизматичний лідер — Ігор Данилов. Окрім цього, існують і інші риси, які підтверджують дане твердження.

Як вже було зазначено, згідно з наявними даними, інтернет-групи, які передували руху АллатРа, почали з'являтися у 2000-х роках, що можна визначити як перший період його розвитку — етап менш активної діяльності, коли рух ще не позиціонував себе як міжнародний. Однак детальна інформація про їхню внутрішню структуру наразі відсутня. Деякі релігієзнавці стверджують, що організація, яка сьогодні відома як АллатРа, спочатку називалася «Лагода». Ця назва, за спогадами колишніх учасників, використовувалася у 2011 році. На цьому етапі вона представляла собою невелику групу людей, які, ймовірно,

збиралися у Сумській області під керівництвом Володимира Ширіна. Перший зафіксований факт існування АллатРи припадає на 2011 рік, коли вона переважно існувала як інтернет-сайт, який використовувався для залучення нових учасників, тобто порівнюючи з часами до та після 2014 року масштабних медійних ресурсів.

Деякі спогади колишніх учасників вказують, що в період із 2011 по 2014 роки організація ще не мала яскраво виражених ознак секти, представляючи собою радше платформу для обміну ідеями та вербування нових членів та не мали регористичного регулювання групи, що відповідає характеристикам ранньої стадії культу за Беккером. Окрім практики медитації, були обговорення з найближчим оточенням ідей, викладених у книгах Анастасії Нових, а також роздуми щодо місії організації. У діяльності руху вже тоді проявлялися містичні елементи, зокрема, згадки керівника про прибульців із планети Нібіру¹. Ця увага до містицизму свідчить про специфічний характер віровчення, що стало основою для подальшого розвитку організації. Таким чином, у цей період рух демонстрував ознаки початкової стадії розвитку релігії, яка характерна для культів, з акцентом на езотеричну віру, але без встановлення жорстких зобов'язань чи дисципліни для своїх членів.

В цей період «Лагода» почала проявляти активність у суспільній сфері, беручи участь у соціальних проєктах. Одним із найвідоміших заходів був фестиваль «ДоброТа». Крім того, здійснювалися спроби реалізації соціальних проєктів, спрямованих на просування ідей Анастасії Нових на ширшому рівні². До кінця президентства Віктора Януковича (2013 рік) у групі з'явилися нові медійні ресурси, такі як AllatRa TV. Наявність власного телебачення та розвиток різних проєктів сприяли трансформації групи у більшу організацію, орієнтовану на міжнародну експансію. До 2014 року АллатРа почала формувати стійку

¹ Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 15.02.2025)

² Там само. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 15.02.2025)

структуру через AllatRa TV, фестивалі й інші ініціативи, що призвело до залучення ширшого кола людей, незалежно від їхньої релігійної чи національної приналежності за кордоном. Примітно, що серед прихильників руху був колишній футбольний тренер Роббі Велс, який навіть висував свою кандидатуру на посаду президента США. Саме президентка Марина Овцинова познайомила його з «Благотворчим суспільством» у 2019 році¹.

Враховуючи наявність політичних і соціальних зв'язків у АллатРи, іноді це ставало зловживанням власної влади. Так зокрема, представники руху були задіяні в суперечливому інциденті, пов'язаному із захопленням будинку Анатолія Тихончука в грудні 2015 року в селі Софіївська Борщагівка Київської області. Зазначений об'єкт був трансформований у так званий Кондиційний центр АллатРи, який проіснував до 2023 року². Колишні мешканці будинку заявляли про отримання погроз, які, за їхніми словами, базувалися на політичних зв'язках представників організації³.

Діяльність АллатРи неодноразово викликала «непорозуміння» з боку місцевої влади. Наприклад, між рухом і Коростенським міським головою Володимиром Москаленком на Житормищині було укладено угоду, на підставі якої організація провела рекламну кампанію своїх ініціатив. За словами Москаленка, він не до кінця усвідомлював, з якою організацією мав справу, що

¹ Релігійно-інформаційна служба України // Розслідування Суспільного: Пов'язаний із сектою «АллатРа» кандидат у президенти США Роббі Веллс поширює російську пропаганду. URL: https://risu.ua/rozsliduvannya-suspilnogo-povyazaniy-iz-sektoyu-allatra-kandidat-u-prezidenti-ssha-robbi-vells-poshiryuye-rosijsku-propagandu_n144815 (дата звернення: 18.02.2025)

² АллатРа. Що відомо про загадкову секту, яку розгромили українські правоохоронці. BBC Україна. 2 листопада 2023. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjr041wxdj9o> (дата звернення: 18.02.2025); У проросійській секті "АллатРа" йдуть обшуки по всій Україні. Релігійно-інформаційна служба України. URL: https://risu.ua/u-prorosijskij-sekti-allatra-jdut-obshuki-po-vsij-ukrayini_n143600 (дата звернення: 18.02.2025).

³ Українські сенсації. Аллатра головного мозку. УКРАЇНА СЕГОДНЯ - ГРОШІ URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mV-4ASI5txQ> (дата звернення: 19.02.2025)

згодом стало предметом критики¹. Також були випадки, коли волонтери «АллатРа» брали інтерв'ю у політичних діячів. Подібні інтерв'ю неодноразово ставали предметом дискусій серед українських журналістів. Наприклад, перший президент України Л. Кравчук також заявляв, що не розумів, яку організацію представляють волонтери, які до нього зверталися².

Вважається, що одним із факторів, які вказують на еволюцію АллатРи та її дистанціювання від типових ознак секти, є залучення дітей до діяльності організації. Серед них далеко не всі мають намір повністю присвятити своє життя релігії, однак, враховуючи ексклюзивний характер вчення, організаційну структуру, харизматичний тип лідерства може не сприяти трансформації «АллатРи» від секти до деномінації, навіть часткове включення дітей у діяльність організації. Архівні записи зі сторінки Facebook організації «Лагода» демонструють участь дітей у цьому заході: вони не лише брали участь у програмах фестивалю, але й давали коментарі волонтерам із різних питань³. Після зміни влади в Україні у 2014 році АллатРа почала розвивати дитячі проєкти, такі як «АллатРушка», що включає серію анімаційних фільмів, орієнтованих на дитячу аудиторію⁴. Ці матеріали пояснюють філософські концепції організації, використовуючи доступну дітям мову. Також є дані про те, що представники АллатРи проводили заняття в освічених закладах, присвячені їхній філософії⁵.

¹ Суспільний Житомир. Надія Назарук. Партнери організації "АллатРа" на Житомирщині: що відомо. URL: <https://suspilne.media/zhytomyr/609557-partneri-organizacii-allatra-na-zitomirskini-so-vidomo/> (дата звернення: 20.02.2025)

² Українські сенсації. Аллатра головного мозку. УКРАЇНА СЕГОДНЯ – ГРОШІ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mV-4ASI5txQ> (дата звернення: 21.02.2025)

³ Відеохостинг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 23.02.2025)

⁴ Allatrushka. ALLATRA TV International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en/category/allatrushka> (дата звернення: 24.02.2025)

⁵ ГОВОРИ! // Ірина Кременовська. «Педагогіка АллатРа» в українських школах. URL: <https://vilneslovo.com/pedagogika-allatra-v-ukrainskih-shkolah/> (дата звернення: 27.02.2025)

Попри заявлене протиставлення себе матеріальному світу, АллатРа окрім фінансування з комерційних та некомерційних організацій, має зв'язки зі політичними структурами. Це підкреслює її прагматичний підхід, спрямований на соціальну взаємодію, що також відрізняє її від сект, які прагнуть до ізоляції від суспільства. У жовтні 2023 року, через рік після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, СБУ провела рейд на Кординаційний центр АллатРи, внаслідок чого була заарештована охорона. Це сталося на тлі звинувачень у проросійській позиції організації¹. Період із 2014 року до початку повномасштабного вторгнення можна розглядати як другий етап розвитку «АллатРи», що характеризується її інституціалізацією, активною медійною діяльністю та розширенням публічної присутності після офіційної реєстрації.

Примітно, що раніше, у серпні 2023 року, Міністерство юстиції Росії оголосило АллатРу екстремістською організацією. Ці події дали силовим структурам підстави для арештів учасників руху, які тривають і досі. Попри тиск із боку політичних сил, АллатРа продовжує функціонувати як міжнародна організація. Вона активно бере участь у різних міжнародних заходах, зокрема політичних конференціях, особливо на теми, пов'язані зі зміною клімату. Нещодавно президент АллатРи, Марина Овцинова, була помічена на фотографіях із лідерами Казахстану, Азербайджану та Узбекистану, що свідчить про її подальшу активність².

Оцінюючи поточну ситуацію, можна зауважити, що МГР «АллатРа» намагається демонструвати проукраїнську позицію. Це відображається у діяльності україномовного каналу «АллатРа ТБ Львів» та виступах на конференціях у США щодо пригнічення релігійних груп російськими

¹ Суспільне Новини. Супрун О. Обшуки в АллатРа: що відомо про організацію, яка чекає одночасно "кінець" та "спасіння" світу. URL: <https://suspilne.media/607685-obsuki-v-allatra-so-vidomo-pro-organizaciu-aka-cekae-odnocasno-kinec-ta-spasinna-svitu/> (дата звернення: 28.02.2025)

² Відеохостинг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 28.02.2025)

структурами (зокрема РАЦПС на чолі з О. Дворкіним) та засуджувати російську агресію по відношенню України¹. Окрім цього, організація бере інтерв'ю в осіб, які мають антиросійську позицію, або в українських політиків, що займаються допомогою Україні². Такий перехід до проукраїнської риторики оцінюють по-різному: деякі члени руху заявляють про внутрішній розкол та існування групи, не пов'язаної з Ігорем Даниловим³. Втім, ці заяви наразі мають неофіційний характер і потребують подальшого підтвердження. У цілому після початку повномасштабного вторгнення в діяльності «АллатРа» простежується новий етап розвитку, пов'язаний з адаптацією до змінених соціально-політичних умов та можливим переосмисленням власних ідей.

Застосування типології «церква — секта» на практиці пов'язане з низкою методологічних труднощів. Передусім це зумовлено тим, що характеристики, які використовуються в межах цієї типології, не завжди корелюють між собою. У результаті релігійний рух може одночасно демонструвати ознаки різних типів: в одному аспекті функціонувати як деномінація, а в іншому — як секта⁴. На прикладі руху «АллатРа» ця складність проявляється особливо наочно.

Існують також альтернативні класифікаційні підходи, засновані на інших критеріях, зокрема на реакції релігійних груп на соціально-політичні проблеми, такі як ставлення до війни або держави⁵. З огляду на те, що активна публічна діяльність «АллатРа» розпочинається після офіційної реєстрації у 2014 році,

¹ Україна захищає свободу світу | Промова президентки «АЛЛАТРА» у Вашингтоні. АЛЛАТРА ТБ ЛЬВІВ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6WGYOtIPZrE> (дата звернення: 29.02.2026); Юлія Яцик про мужність українського народу | Виступ у Вашингтоні. АЛЛАТРА ТБ ЛЬВІВ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LclVRVupEZQ> (дата звернення: 29.03.2026)

² Колишній співробітник ЦРУ Гленн Корн: Правда про російську дезінформацію | АЛЛАТРА ТБ. АЛЛАТРА ТБ ЛЬВІВ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=j055JfIMu9k> (дата звернення: 11.04.2026); Заклик до солідарності з Україною | Сергій Шутов, директор БФ «Шляхетна справа». АЛЛАТРА ТБ ЛЬВІВ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QtfoflfuAoI> (дата звернення: 14.03.2026).

³ Відеохостинг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 29.02.2025)

⁴ Dent O. Church-Sect Typologies in the Description of Religious Groups. *Journal of Sociology*. 1970. Vol. 6, № 1. P. 10–22. DOI: 10.1177/144078337000600103.

⁵ Lawson R. Sectarian Groups and Social Issues: Broadening Church-Sect Theory: paper presented at the meeting of the Religious Research Association (Columbus, Ohio, October 2001). Columbus, 2001. 24 p.

можна відзначити її виразну антивоєнну риторику, апеляції до ідей світу без воєн і катастроф, а також до необхідності об'єднання людства. У контексті діяльності організації на території України така позиція може інтерпретуватися як форма опозиційності, що в окремих випадках стає підставою для її кваліфікації як сектантського руху. Однак, на наш погляд, цього недостатньо, оскільки сам факт артикуляції позиції організації «АллатРа» щодо України в умовах воєнного конфлікту не може слугувати єдиним критерієм для типологічної класифікації.

У соціологічних дослідженнях релігії існують уточнення та розширення типології «церква — секта», серед яких виокремлюється поняття «динамічної секти». Цей тип характеризується прагненням демонструвати плюралізм і відкритість, уникаючи зовнішніх маркерів сектантства, тоді як усередині власного соціально-релігійного середовища зберігаються типові сектантські механізми та практики¹. З цієї точки зору рух «АллатРа» значною мірою відповідає зазначеній моделі: у публічному інтернет-просторі він активно конструює образ відкритої спільноти, водночас у внутрішній структурі та внутрішньогруповій комунікації можуть проявлятися сектантські риси.

Враховуючи специфічні характеристики руху АллатРа, можна запропонувати класифікувати його як *динамічною сектою*. Цей термін відображає поєднання рис, властивих секті з ідеологічної точки зору, та елементів організаційної структури. При цьому організація активно залучається до суспільного та політичного життя, що не характерно для сект. На ранніх етапах свого існування АллатРа виконувала функцію міської організації, яку можна класифікувати як «культ», орієнтований на залучення пострадянського населення через різні проєкти, зокрема «Лагода». Після падіння режиму Януковича у 2014 році організація почала позиціонувати себе як громадянський рух, основною

¹ Monopolism, Pluralism, Acceptance, and Rejection: An Integrated Model for Church-Sect Theory William H. Swatos, Jr. Review of Religious Research, Vol. 16, No. 3, Models, Types, and Definitions (Spring, 1975), pp. 174-185

метою якого стало просування проєкту «Благотворчого суспільства». Це спричинило збереження окремих сектантських рис, проте відсутність централізації та збереження харизматичного лідерства не дозволили їй трансформуватися в класичну деномінацію. Завдяки підтримці легального статусу з боку політичних структур, «АллатРа» прагнула здобути міжнародне визнання, що стало піком її діяльності.

Водночас рух демонстрував суперечливі тенденції. З одного боку, АллатРа активно взаємодіяла з соціумом, залучаючи прихильників з різних країн і просуваючи свої ідеї, що не є характерним для ізольованих сект. З іншого боку, спостерігалися елементи ізоляціонізму, такі як вимоги дистанціювання учасників від сім'ї, що типово для сектантських рухів. Відомі випадки, коли учасники організації повністю занурювалися в «духовну освіту», відмовляючись від соціальних зв'язків. Проте ці прояви значною мірою залежали від ступеня залученості учасників і їхнього найближчого оточення.

Попри низку арештів учасників АллатРа в Україні та Росії у 2023–2026 роках, організація продовжує функціонувати. Її офіційні сайти залишаються активними, а діяльність охоплює участь у міжнародних ініціативах, таких як обговорення кліматичних питань на конференціях ООН. Представникам організації надається можливість надавати експертну оцінку з кліматичних питань, що свідчить про певний рівень міжнародного визнання¹. Це свідчить про те, що АллатРа не регресує до статусу класичної секти, але й не трансформується у повноцінну деномінацію. Організація зберігає ознаки як секти з ідеологічної точки зору, так і деномінації, адаптуючись до сучасних умов.

¹ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 28.02.2025)

2.2 АллатРа як феномен постсекулярного соціуму

Взаємозв'язок між секуляризацією та постсекуляризмом залишається дискусійною темою в сучасній науковій спільноті. Секуляризація як процес, тісно пов'язаний із модернізацією, передбачає зменшення впливу релігії як соціального інституту на суспільство і державу. Це призводить до приватизації релігії, що робить релігійні переконання індивідуальним вибором. У результаті відбувається зниження монополії релігійних інституцій і виникає релігійний плюралізм¹.

Варто зазначити, що секуляризація не є одноманітним процесом. Механізми її реалізації варіювалися залежно від контексту й епохи. Наприклад, у СРСР на ранніх етапах побудови соціалістичного суспільства роль церкви значно обмежувалася, а релігійні організації заборонялися. Цей процес ініціювався державою «згори» і був пов'язаний із цілями створення нового суспільства. Водночас секуляризація не завжди асоціюється з повною атеїзацією населення. Постсекуляризм, як сучасна тенденція, передбачає повернення релігії у суспільну сферу, однак у переосмисленій формі, що узгоджується із принципами секулярного суспільства. Він часто передбачає компроміс між релігійними інституціями та державою, а також їх адаптацію до умов сучасного світського світу².

Після розпаду СРСР розпочався новий етап у відносинах між релігією та суспільством, який можна охарактеризувати як постсекуляризм. На пострадянському просторі відбулися значні зміни у релігійній сфері, включаючи легалізацію релігійних рухів, які раніше перебували в нелегальному статусі. Україна також не залишилася осторонь цих процесів. Одним із ключових

¹ Паращевін М. А. Релігія в Україні: траєкторія інституційних змін [монографія] / Максим Паращевін. – Київ: Ін-т соціології НАН України, 2017. — С. 63.

² Хосе Казанова. По той бік секуляризації: релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби. Пер. з англ. Олексія Панича. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА. — 2017. — С 123-165.

досягнень після 1991 року стало закріплення свободи віросповідання в Конституції України (1996 р.) та Законі «Про свободу совісті та релігійні організації»¹, що гарантувало право вільно сповідувати будь-яку релігію, що мав схожість з Першою поправкою США². Секуляризаційні процеси також сприяли розвитку квазирелігійних (секуляризованих) рухів, таких як Нью-Ейдж, нових релігійних рухів, і активізації позаконфесійних релігійних організацій. Таким чином, релігійний плюралізм в Україні сприяв соціальній диференціації та розвитку релігійного ринку, що особливо помітно на прикладі США.

Одним із прикладів нових релігійних рухів є організація «АллатРа». Хосе Казанова у своїй книзі «По той бік секуляризації» аналізує релігійну ситуацію у Східній Європі та зазначає, що в Україні склалася сприятлива атмосфера для функціонування релігійних спільнот. Цей процес він називає «релігійним деномінаціоналізмом», що передбачає рівні права та можливості для різних конфесій³. Подібний феномен можна пояснити з огляду на історичні та цивілізаційні чинники. Територія сучасної України протягом тривалого часу перебувала під впливом різних цивілізаційних, політичних і культурних традицій, що дає підстави розглядати її як своєрідну зону між Заходом і Сходом. У результаті цього сформувалося значне культурне й релігійне різноманіття, в межах якого різні конфесійні спільноти вибудовували власні ідентичності. Рух «АллатРа» у цьому контексті не є винятком: завдяки умовам релігійного деномінаціоналізму він отримав можливість сформувати власне публічне поле діяльності. Традиційно націоналізм розглядається в межах парадигм модернізації

¹ Офіційний портал Верховної Ради України. Про свободу совісті та релігійні організації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text> (дата звернення: 03.03.2025)

² Погляд із боку: релігійна система України нагадує американську українську // BBC Україна, 26 червня 2013. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/science/2013/06/130626_jose_casanova_int_ko (дата звернення: 05.03.2025)

³ Хосе Казанова. По той бік секуляризації: релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби. Пер. з англ. Олексія Панича. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА. — 2017. — С 5-14.

та секуляризації, однак постає питання, наскільки формування національних ідентичностей є притаманним постсекулярному контексту.

Водночас складність аналізу полягає у визначенні місця релігії в українському суспільстві до і після 2014 року. Проте використання релігійного деномінаціоналізму за Хосе Казановим дозволяє пояснити, яким чином рух «АллатРа», позиціонуючи себе як релігійний продукт у постсекулярному середовищі, тривалий час зберігав можливість функціонування у публічному просторі, до 2023 року.

Витоки організації «АллатРа», що сягають кінця 2000-х років, не привертали значної суспільної уваги порівняно з теперішнім часом. Аналізуючи її розвиток у хронологічному контексті, можна виявити певні тенденції, що відображають прояви постсекуляризму. Як до офіційної реєстрації у статусі «громадської організації», так і після неї, організація поступово набувала впливу в публічній сфері. На початковому етапі свого існування, з кінця 2000-х до 2011 року, «АллатРа» не мала ознак масштабного проєкту. На той час вона більше нагадувала духовну школу, ніж міжнародну організацію.

Секуляризаційні тенденції в цей період були слабо вираженими: суспільство, як і держава, переважно демонстрували індиферентність щодо релігійних спільнот. Із 2013 року простежується перехід руху «АллатРа» (на той час — «Лагода») до постсекулярної парадигми, що стало можливим завдяки інтеграції риторики соціального миру та суспільної стабільності. Зокрема, вже наприкінці 2013 року представники руху з'являлися на політичних телеканалах, зокрема на «112 Україна», де почали публічно поширювати власні ідеї¹. У цей період організація дедалі активніше позиціонувала себе як інструмент стабілізації в умовах політичних криз, пропонуючи духовну та моральну опору

¹ Відеохостинг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення 23.12.2025)

для окремих сегментів суспільства. Водночас динаміка соціального сприйняття діяльності руху залишається складною для чіткої реконструкції, що ускладнює її повноцінний аналіз у межах постсекулярного контексту.

Важливим інструментом її функціонування став Інтернет (як й подальшому розвитку), що дозволяв створювати зручні канали комунікації через соціальні мережі, форуми та поширення езотеричної літератури. Така стратегія сприяла залученню нових прихильників та формуванню спільноти однодумців. У контексті секуляризованого суспільства, де релігія конкурує з іншими ідеологіями, «АллатРа» намагалася позиціонувати себе як альтернативу «бездуховності», пропонуючи власну систему духовних цінностей. З 2011 року організація поступово переходить до постсекулярної парадигми. В цей час спостерігається зростання її активності у публічній сфері, зокрема у залученні до соціальних проєктів, хоча її вплив залишався обмеженим¹.

Завдяки розвитку цифрових технологій та використанню інтернету, «АллатРа» поступово набувала універсального характеру. Організація почала приваблювати не лише прихильників ідей Нью-Ейдж, але й представників різних релігійних конфесій, зокрема іслам. Це дозволяє розглядати діяльність «АллатРа» в контексті взаємодії з постколоніальними студіями. Організація, враховуючи західноцентричний погляд на іслам², може використовувати ці аспекти для залучення мусульман із країн ЄС та США, адаптуючи свої ідеї під специфіку локальних аудиторій. Така стратегія дозволяє їй розширювати сферу впливу та забезпечувати різноманітність своїх прихильників. Водночас аналіз діяльності «АллатРа» крізь призму постколоніальних студій потребує окремого, більш ґрунтовного дослідження.

¹ LagodaOrg1. Найкращі соціальні проєкти України - МГО Лагода. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1H3E7vwLMIs> (дата звернення: 11.03.2025)

² Wilson. E. K. Review of International Studies, Volume 38, Issue 5: The Postsecular in International Relations, December 2012, pp. 1019 – 1039.

Період Євромайдану 2013–2014 років став переломним моментом для багатьох релігійних організацій, які відкрито залучалися до політичних процесів. «АллатРа» також почала проявляти активність у публічній і політичній сферах, зайнявши позицію критики Євромайдану та підтримавши режим Януковича¹. У 2014 році організація офіційно зареєструвалася як громадська організація, що дозволило їй значно розширити свою діяльність, скориставшись умовами релігійного плюралізму, які сформувалися в Україні².

Після реєстрації «АллатРа» активізувала свою публічну діяльність, використовуючи власні медіа-ресурси для залучення прихильників. У цей період вона почала формуватися як приклад «публічної релігії»³. Водночас організація привернула увагу політиків, ЗМІ та громадськості. В українському суспільстві її діяльність часто зазнавала критики через помічені проросійські позиції, особливо в контексті геополітичної ситуації. Попри це, для «АллатРа» цей період став часом зростання. Організація демонструвала активність у просуванні свого вчення не лише в країнах Східної Європи, а й у інших частинах світу, звертаючи увагу на глобальні проблеми⁴. Окрему увагу вона приділяла соціальним проєктам, зокрема у сфері освіти, де її діяльність проявлялася навіть у світських школах, про які згадували на попередньому розділі. Проте ця інформація є лише з офіційному сайті АллатРа й перевірити на верифікацію скрутною справою.

Організація «АллатРа» демонструє поєднання сакральних і світських елементів, що дозволяє розглядати її у межах постсекулярної парадигми. У той

¹ Українські сенсації. Аллатра головного мозку. УКРАЇНА СЕГОДНЯ - ГРОШІ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mV-4ASI5txQ> (дата звернення: 15.03.2025)

² Казанова Х. По той бік секуляризації: релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби. Пер. з англ. Олексія Панича. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА. — 2017. — С. 253-262.

³ Поняття публічної релігії є ключовим елементом переходу від секулярного до постсекулярного суспільства. Детальніше про це можна дізнатися в праці Хосе Казанови: По той бік секуляризації: релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби. Переклад з англійської Олексія Панича. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. — С. 15–123.

⁴ AllaTra international public movement. URL: <https://allatra.org/> (дата звернення: 18.03.2025)

час як секуляризація традиційно асоціюється з витісненням релігії наукою, у діяльності «АллатРи» спостерігається спроба їх синтезу, що проявляється, зокрема, у наголошенні на «наукових дослідженнях». Значну увагу приділено темам квантової фізики та кліматології¹. Квантова фізика використовується для обґрунтування духовних ідей, наприклад, *«як прямий доказ величезної сили Суперспостерігача, який впливає ззовні на Всесвіт»*². Це ілюструє спробу організації застосовувати наукову лексику для популяризації своїх поглядів. Водночас кліматологія є однією з центральних тем, де акцент зроблено на змінах клімату та пов'язаних із цим катастрофічних природних явищах, таких як урагани та повені.

Ці питання знаходять відображення не лише в діяльності організації, а й у її політичних аспіраціях, включаючи участь у кліматичних конференціях, таких як заходи ООН. Попри використання наукової риторики, наукова достовірність тверджень «АллатРи» залишається сумнівною. Проте така стратегія дозволяє організації демонструвати зацікавленість у наукових проблемах, формально інтегруючись у постсекулярний дискурс, де питання науки і духовності перетинаються.

Аналіз релігійної доктрини «АллатРа», зокрема на основі свідчень колишніх членів, підтверджує про її синкретичний характер, що сформувався ще до періоду активного розвитку організації у 2011–2014 роках. Основою вчення є поєднання різноманітних духовних практик і підходів, які інтегрують трансцендентні та іманентні аспекти світогляду. Цей підхід забезпечує індивідам можливість обирати власний духовний шлях, незалежно від їхньої приналежності до традиційних релігійних конфесій. Синкретичність вчення сприяє індивідуалізації віри, знижуючи залежність від традиційних релігійних

¹ Там само. URL: <https://allatra.org/> (дата звернення: 18.03.2025)

² ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 20.03.2025)

інституцій. Це відповідає сучасним тенденціям секуляризації, які характеризуються зростанням інтересу до альтернативних форм духовності та зменшенням довіри до інституційних форм релігії.

Особливе місце у вченні «АллатРа» займає критика традиційних релігій, нібито спотворені масонами¹. У відеоматеріалах AllatRa TV використовуються маніпулятивні стратегії, що зосереджені на складності релігійної термінології, яка інтерпретується на користь руху. Водночас спостерігаються суперечності у використанні джерел: з одного боку, для підтвердження позицій руху залучаються тексти Ветхого Завіту та Корану, а з іншого — як авторитетні джерела застосовуються фрагменти передач із І. Даниловим та книги Анастасії Нових. Це дозволяє руху об'єднувати та адаптувати елементи традиційних релігій відповідно до власних ідей, викладених ключовими фігурами організації. Така позиція може відображати секулярний дискурс, який критикує традиційні релігійні системи, водночас пропонуючи нові, альтернативні форми духовного пошуку через власну національну ідентичність.

Крім того, якщо говорити про ідентичність, то подібний напрям її розвитку потребує створення культурних проєктів, які мають супроводжуватися просвітницькою діяльністю. Інтерпретацію діяльності «АллатРа» в межах постсекулярної парадигми можна розглядати через концепцію «нового просвітництва», запропоновану філософом Джоном Д. Капуто. Він стверджував, що постсекулярність є *«продовженням просвітництва іншими засобами, створенням Нового Просвітництва, просвітленого щодо обмежень старого»*². У цьому контексті «АллатРа», незважаючи на свою специфічність та антинауковість, виконує функціональну роль, сприяючи поширенню нових просвітницьких ідей у сучасному глобалізованому світі. Використовуючи

¹ Новых А. Предсказания будущего и правда о прошлом настоящем. — К.: ЛОТОС, 2009. — С. 5-8.

² Luca Mavell and Fabio Petito. The Postsecular in International Relations, December 2012 // Review of International Studies, Volume 38, Issue 5: pp. 1019 – 1039.

просвітництво як освітню функцію, організація пропонує власну форму ідентичності як альтернативу традиційним релігійним чи науковим парадигмам, які вона вважає застарілими або хибними.

Діяльність «АллатРи» включає використання медійних ресурсів, таких як платформа AllatRa TV, для просування своїх ідей. Відеоконтент спрямований на залучення аудиторії з усього світу та містить інтерв'ю з представниками різних конфесій, включаючи священнослужителів¹. Це сприяє зміцненню позицій організації як посередника між різними релігійними традиціями. Крім того, поряд із використанням текстів Анастасії Нових як священних, у медіаматеріалах організації фігурують і інші релігійні джерела, такі як Коран². Це слугує інструментом для просування ідеї об'єднання людей заради спільної мети, що підкреслює постсекулярний і синкретичний характер «АллатРи».

Однією з ключових характеристик постсекуляризму в публічній сфері є глобалізація, яка сприяє детериторіалізації релігії, трансформуючи її з національної у транснаціональну. Приклади таких процесів можна спостерігати на прикладі кришнаїзму, п'ятидесятництва, ісламу та інших рухів³. У цьому контексті «АллатРа» також не є винятком.

Спочатку координатори організації переважно знаходилися на території України, проте з часом їх діяльність почала поширюватися за її межі. Наразі головний офіс «АллатРа» розташований у США⁴. Ця інтернаціоналізація стала можливою завдяки активному використанню медійних ресурсів, таких як AllatRa TV, які допомогли організації формувати власну ідентичність через концепцію «Благотворчого суспільства». При цьому варто зазначити, що інтернаціоналізація

¹ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 24.03.2025)

² Heaven or Hell: What Awaits You? ALLATRA TV International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en/video/heaven-or-hell-what-awaits-you> (дата звернення: 28.03.2025)

³ Казанова Х. По той бік секуляризації: релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби. Пер. з англ. Олексія Панича. — К.: ДУХ І ЛІТЕРА. — 2017. — С. 106-120.

⁴ AllaTra international public movement. URL: <https://allatra.org/> (дата звернення: 02.04.2025)

руху «АллатРа» відрізняється від інших світових релігійних рухів відсутністю масової еміграції. Натомість організація використовувала невеликі групи активістів для просування своїх «просвітницьких» ідей за кордоном, що можна побачити, наприклад, на офіційному сайті, перекладеному багатьма іноземними мовами.

2.3 Формування національної ідентичності через міфологію в «АллатРа»

Як було показано вище сенсі АллатРа виступає специфічним соціально-релігійним феноменом, який поєднує риси секти та деномінації, формуючи сектоподібне об'єднання з елементами деномінації

Релігію можна розглядати не лише як систему вірувань про надприродне, а й як соціальний механізм згуртування колективу. У цьому контексті закономірно виникає питання: чи не може релігія у певних формах виступати проявом націоналізму? Якщо припустити таку гіпотезу, необхідно з'ясувати, яким чином націоналістичні елементи можуть виявлятися на прикладі АллатРа.

Організація АллатРа не проголошує відкриту мету націєтворення, роблячи акцент на побудові Благотворчого суспільства, де люди всього світу об'єднуються навколо спільних цінностей. Водночас, у одному нині втраченому відеоматеріалі лідер руху Ігор Данілов допускав можливість організаційного формування Благотворчого суспільства у разі неможливості просвітити всіх людей. Це свідчить про потенційне прагнення до встановлення символічних і практичних меж, що співвідносяться з елементами націєтворення.

Міфологія виступає ключовим ресурсом формування як релігійної, так і націоналістичної ідентичності. Міфологічні наративи конструюють уявлення про колективну сутність і можуть мати поетичний або ідеологічний характер, спонукаючи до конкретних дій. Усередині міфологічних наративів розрізняють

традиційний і ідеологічний типи, які часто тісно взаємопов'язані¹. У АллатРі спостерігається синтез цих типів: традиційний міф ґрунтується на архаїчних ритуалах, легендах та віруваннях, що консолідують спільноту, тоді як ідеологічний міф формується авторитетами руху, інтегруючи минуле з баченням майбутнього.

У науковому дискурсі існують різноманітні міфологізовані інтерпретації націоналізму. Зокрема, у межах концепції «богів темряви» Е. Гелнера націоналізм постає як породження атавістичних сил, «голосу крові», тобто як ірраціональна стихія. Подібне трактування може одночасно відштовхувати та приваблювати прихильників націоналістичної ідеології. Рух АллатРа, продовжують традицію до ідей Гелнера та інтегруючи власні націоналістичні елементи, акцентує увагу на ірраціональній природі буття індивіда, що інтерпретується як прояв «духовного розуму».

На практиці націоналістичні та ідеологічні елементи АллатРа проявляються через відеоматеріали та друковані видання організації. На офіційному сайті АллатРа ТВ представлені великі розділи, де формується культурний простір за допомогою різноманітного медіаконтенту. Наприклад, програма «АллатРушка» позиціонується як інструмент формування дитячого світогляду, що може розглядатися як форма національного виховання у релігійній парадигмі. Організація також має власну музичну продукцію, включно з гімном вищого ступеня вчення — геліарства. Окрім культурних та просвітницьких програм, значна увага приділяється науковій тематиці, зокрема питанням клімату, які подаються як принципово важливі для людства².

¹ Релігія і нація в суспільному житті України й світу [Текст] / Л. О. Филипович [та ін.]; ред. Л. О. Филипович; НАН України, Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди. Від-ня релігієзнавства. - К. : Наукова думка, 2006. - С. 188.

² Кітик А. І. Інструменталізація соціальних мереж для поширення пропаганди: Міжнародний громадський рух «АллатРа»: бакалаврська робота : 052 Політологія / Кітик Анастасія Ігорівна ; наук. кер. Гомза І. А. — Київ: НаУКМА, 2024. С. 37.

Просвітницькі матеріали торкаються традиційної культури, зокрема опису звичаїв давніх народів, слов'янських свят і переказів. Водночас вони інтегруються з літературою Анастасії Нових, яка виконує функцію ідеологічної основи руху. Додатково створюються мультфільми та короткометражні фільми-притчі, що транслюють ключові елементи світогляду організації.

Формування нації часто пов'язують з уявленням про ідеальне минуле як джерело колективної пам'яті та її сакралізованої основи. У цьому контексті показовим є підхід Ернеста Ренана, який підкреслював роль культу предків у конструюванні національної ідентичності¹. Водночас не всі релігійні рухи апелюють до минулого як до «золотого віку». Мілленаризм, наприклад, акцентує увагу на очікуванні катастрофічного майбутнього, а не на ідеалізації минулого². У випадку АллатРа мілленаристські тенденції проявляються у відеоматеріалах, де описуються майбутні катастрофи, після яких нібито не буде можливості повернутися до звичного порядку³. Разом із тим, у АллатРа простежуються елементи націоналістичної парадигми через міфологізацію окремих історичних або вигаданих фігур, що відповідає примордіалістським підходам у науковій літературі, де минуле слугує джерелом ідеалізованих моделей для нації.

Ідеологічні орієнтири АллатРа включають давні цивілізації як приклади для побудови Благотворчого суспільства. Зокрема, епоха Стародавнього Єгипту часів фараона Джосера (III династія) і сакралізовані архітектурні споруди під керівництвом Імхотепа розглядаються як символи гармонійного і розвиненого суспільства⁴. Аналогічно використовується образ стародавнього китайського

¹ Qu'est-ce qu'une nation? Les Classiques des sciences sociales. URL: https://classiques.uqam.ca/classiques/renan_ernest/qu_est_ce_une_nation/qu_est_ce_une_nation_texte.html (дата звернення: 30.04.2026).

² Релігія і нація в суспільному житті України й світу [Текст] / Л. О. Филипович [та ін.]; ред. Л. О. Филипович; НАН України, Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди. Від-ня релігієзнавства. - К.: Наукова думка, 2006. - С. 193.

³ Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 16.04.2025)

⁴ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 20.04.2025)

«золотого віку» часів імператорів Яо та Шуня, де Конфуцій описував ідеальну гармонію влади та народу, відсутність крадіжок і шанування старших¹.

Серед міфологізованих персонажів у наративі АллатРа ключове місце займають архати, запозичені з буддійської традиції та інтерпретовані як істоти, що досягли найвищого рівня духовного вдосконалення. Вони протиставляються архонтам — втіленню «зла». Історичні фігури, зокрема тамплієри, у тлумаченні АллатРа розглядаються як духовні попередники сучасних «геліарів», воїнів світла. Символіка руху також ґрунтується на інтерпретації археологічних артефактів, що виконує функцію легітимізації та сакралізації ідеології. Тексти Анастасії Нових стверджують, що традиційні релігії втратили істину під впливом архонтів, що підсилює ідею духовної спільності людства у рамках Благотворчого суспільства. Лідер руху Ігор Данілов допускав можливість обмеженого впливу АллатРа на суспільство, що свідчить про зсув акцентів ідентичності в бік формування замкненої релігійної спільноти, яка має ознаки «вузької нації» всередині ширшого соціуму.

У різних дослідженнях націоналізми поділяють на так звані культурний та політичний. Як правило, політичний націоналізм прагне до здобуття політичних прав, включно з можливістю створення автономії, тоді як культурний націоналізм, що формується переважно серед певних груп інтелектуалів, вважає державу вторинною метою і робить акцент на особливостях цивілізації, в рамках якої існувала нація, фактично спираючись на примордіалістську основу². У цьому контексті рух «АллатРа» може зближуватися з культурними націоналістами: і ті, і інші використовують наративи, спрямовані на примордіальні форми існування нації, яка нібито мала місце у давніх цивілізаціях. Окрім використання історичних епох і персонажів, простежується також пошук власного

¹ Там само. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 26.04.2025)

² Smith A. D. *Ethno-symbolism and nationalism: A cultural approach*. London ; New York : Routledge, 2009. p. 66-70.

символічного знака в археологічних пам'ятках, зокрема на прикладі Трипілля, як нібито свідчення існування та демонстрації істот «Благотворчого суспільства» в ті часи¹.

Як релігія, так і націоналізм часто декларують прагнення до створення егалітарного суспільства, однак на практиці вони відтворюють ієрархічні структури². У АллатРа це проявляється через міф про анунаків — нібито розумну позаземну расу з досконалою духовністю, що слугує моделлю Благотворчого суспільства. У передачах Данілова наголошується на необхідності ієрархії: анунаки займають верхній щабель, контролюючи просвітлених і протидіючи владі архонтів і Сатани. Мотив символічного «космічного корабля», що об'єднує обраних, фактично відтворює модель національної держави з власною культурою, політикою та економікою³.

Націоналізм може проявлятися в різних формах і не завжди обмежується модернізаційними процесами. Окрім політико-громадського виміру, він включає етно-примордіальні елементи та трансцендентне сприйняття історії народів як «сплячої нації»⁴. АллатРа підкреслюється концепт «сплячої свідомості», підвладної Твариного розуму, подолання якого сприяє духовному пробудженню та формуванню ідентичності члена Благотворчого суспільства.

Для досягнення подібних цілей використовується конспірологічна риторика, заснована на чіткому розмежуванні світу на «своїх» і «чужих». У наративах АллатРа це проявляється в протиставленні архатів і архонтів або в згадках про масонів як ворожі сили. У цьому сенсі рух зближується з

¹ Панькова А. Знак Аллатра – джерело духовної мудрості українського народу. Інформаційна безпека людини, суспільства, держави. 2017. № 1 (21). С. 101–103.

² Релігія і нація в суспільному житті України й світу [Текст] / Л. О. Филипович [та ін.] ; ред. Л. О. Филипович ; НАН України, Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди. Від-ня релігієзнавства. - К. : Наукова думка, 2006. - С. 194.

³ Creative Society: the Prospect of Civilization. ALLATRA TV International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en/video/creative-society-the-prospect-of-civilization> (дата звернення: 28.04.2025)

⁴ Релігія і нація в суспільному житті України й світу [Текст] / Л. О. Филипович [та ін.] ; ред. Л. О. Филипович ; НАН України, Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди. Від-ня релігієзнавства. - К. : Наукова думка, 2006. - С. 191.

ультраправими формами націоналізму, зокрема з месіанськими концепціями слов'янського або російського націоналізму.

У процесі нашого дослідження ми неминуче підходимо до фундаментального питання: що таке нація? У науковій літературі існує багато підходів до визначення нації, які відображають як історико-культурну, так і соціологічну специфіку. Один із таких підходів пропонує П. Альтер, який розглядає націю як *«соціальну групу (народ або прошарок народу) ... На противагу іншим об'єднанням на основі солідарності, таким, як соціальні класи, конфесійна спільнота чи родина, за нацією визнають і більше, і загальніше значення»*¹. У цьому контексті розглядатиметься теорія соціальної ідентичності як передумова формування національної ідентичності. На нашу думку, звернення до цієї теоретичної моделі є методологічно релевантним, оскільки вона дозволяє простежити механізми, через які індивід формує усвідомлення своєї належності до певної соціальної групи, зокрема — до нації.

Процес формування ідентичності нерідко зумовлений екзистенційними чинниками або прагненням до самопізнання, що особливо виразно проявляється в підлітковому віці. За таких умов спостерігається пошук стійкої ідентичності — особистісної, релігійної, соціальної чи національної.

Людина прагне знайти групу чи організацію, яка поділяє її систему цінностей і допоможе визначитися зі своєю належністю. У цьому процесі індивід ототожнює себе з конкретною групою, що сприяє формуванню почуття приналежності. Соціально-психологічні теорії, зокрема теорія соціальної ідентичності, розроблена Генрі Тешфелом і Джоном Тернером, дають змогу пояснити механізми цього процесу. Вони описують характерні риси членів таких

¹ Там само. - С. 188.

організацій і демонструють, як людина інтегрується в соціальні групи, формуючи свою ідентичність через приналежність до спільнот¹.

Теорія соціальної ідентичності (ТСІ) є необхідною для пояснення процесу формування соціальної ідентифікації індивіда, який під впливом певних обставин прагне задовольнити потребу у визначенні власного «Я». Для цього індивід звертається до соціальних категорій, таких як релігійні громади чи вікові когорти. Ключовим елементом ТСІ є концепція «Я», яка включає особистісну та групову (соціальну) ідентичність. Якщо індивід знайшов себе в соціальній групі, він демонструє інгруповий фаворитизм, тобто схильність до позитивних оцінок «своїх» і зневаги до «інших» груп, що призводить до поділу на інгрупи та аутгрупи.

Аналогічні механізми простежуються в діяльності сектантських та ультраправих об'єднань, які ґрунтуються на ексклюзивних моделях віровчення та, відповідно, відтворюють поділ на «своїх» і «чужих». Функціонування подібних організацій проявляється також на символічному рівні — через метафори, ритуали та символічні дії, що закріплюють групову солідарність. У випадку з релігійною організацією АллатРа можна припустити, що вона виконує функцію залучення індивідів до свого співтовариства. Однак розгляд її діяльності з позицій ТСІ демонструє неоднозначність характеристик, що викликає сумнів щодо того, чи відповідає ця організація основним критеріям соціальної ідентичності. Джерела, на які спирається дослідження, дозволяють виявити суперечливі аспекти проявів соціальної ідентичності в контексті діяльності АллатРа. Порівнюючи висловлювання лідерів організації «АллатРа» і її членів, можна назвати чітку дихотомію між категоріями «ми» і «вони». Організація підкреслює винятковість своїх «освічених» членів (інгрупа), протиставляючи їх

¹ Tajfel H., Turner J. C. An Integrative Theory of Intergroup Conflict. The Social Psychology of Intergroup Relations / ed. by W. G. Austin, S. Worchel. Monterey, CA : Brooks-Cole, 1979. P. 33–47.

«нездатним пізнати істину» (аутгрупа). Ці категорії символізують Благотворче суспільство, яке, згідно з ідеологією «АллатРа», протистоїть системі архонтів та іншим силам, що перешкоджають духовному розвитку.

У книгах Анастасії Нових архонти зображуються як руйнівні сили, що спотворюють релігії та перешкоджають створенню єдиного духовного суспільства. В одній із зустрічей із послідовниками АллатРа лідер І. Данилов, згадував про це, говорячи про прагнення об'єднати різні конфесії, але вони розділили релігії, тим самим розколовши можливість Благотворчого суспільства¹. Благотворче суспільство, як стверджується, має розвиватися через духовний шлях. У цьому контексті «АллатРа» активно залучає людей з різних країн, наголошуючи, що їхня національна та релігійна приналежність не є перешкодою. Організація просуває ідею єдиного Бога, який проявляється у різних релігійних формах, що, на їхню думку, сприяє подоланню поділів між народами². Залучення представників із різних куточків світу формує образ «АллатРа» як спільноти духовних рятівників. Це зміцнює колективне почуття місії та відповідальності перед глобальними викликами і катаклізмами, що посилює їх згуртованість і віру у винятковість своєї ролі.

Споживча культура розглядається в ідеології «АллатРа» як небажана, оскільки вона акцентує увагу на матеріальних цінностях, протиставляючи їх духовним. Це протиставлення можна проілюструвати на конкретних прикладах, що сприяє пробудженню «тваринних інстинктів»³. Заборона на вживання алкоголю підтверджується як офіційними заявами організації, так і свідченнями колишніх учасників, які наголошували на строгих обмеженнях, пов'язаних з цим

¹ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 10.05.2025)

² Там само. URL: <https://allatra.tv/en> (дата звернення: 15.05.2025)

³ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 18.05.2025)

аспектом¹. Таким чином стверджується почуття переваги «освічених» інгрупи над «споживачами» аутгрупою.

До основних противників організації «АллатРа» ставляться (вище згадували) архонти і кандуки. Ці терміни, використовуються для позначення людей, які, незважаючи на їхній звичайний зовнішній вигляд, згідно з ідеологією організації, знаходяться під впливом «Тваринного розуму». До цієї категорії включаються ті, хто не розділяє філософію «АллатРа» і, як стверджується, протистоять її ідеологічним принципам.

Дослідник Дж. Ван Маанена, вважав, процес інтеграції до нової групи супроводжується заміною символів старої ідентичності на нові. Це твердження знаходить підтвердження у практиці організації «АллатРа»². Наприклад, учасники повідомляють, що емоції, які розглядаються як прояви «тваринного інстинкту», гальмують духовний розвиток. Як наслідок, члени організації прагнуть придушувати емоційні реакції, включно з почуттями, пов'язаними з близьким оточенням. Прикладом цього є новорічні свята, коли перед учасниками постає вибір: відвідати сім'ю або залишитися в гуртожитку, що знаходиться поряд з координаційним центром. У більшості випадків перевага надається останньому варіанту³. Це пояснюється тим, що, згідно з ідеологією АллатРа, наявність сім'ї може сприйматися як перешкода на шляху духовного зростання⁴.

Почуття приналежності до організації сприяє стереотипізації тих, хто поділяє її поглядів. Наприклад, так звані кандуки, які насправді є скептиками стосовно подібних культів, сприймаються учасниками АллатРа як потенційна

¹ Свідок ЕВОЛЮЦІЇ. Пошук Бога в 16 років привів до путінської секти АллатРА (нині Благотворче суспільство). youtube.com. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MrU-5E8rinI&t=1410s> (дата звернення: 21.05.2025)

² Van Maanen J. People processing: Strategies of organizational socialization // Organizational Dynamics. 1978. Vol. 7. Is. 1. P. 19–36.

³ Свідок ЕВОЛЮЦІЇ. Пошук Бога в 16 років привів до путінської секти АллатРА (нині Благотворче суспільство). youtube.com. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MrU-5E8rinI&t=1410s> (дата звернення: 18.06.2025)

⁴ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 20.06.2025)

загроза. Ця позиція часто підкріплюється спробою попередженнями з боку односторонців, які прагнуть зберегти членство своїх друзів чи родичів, зображуючи «інших» як небезпечних, особливо якщо вони дотримуються атеїстичних поглядів¹. З ідеологічної точки зору, атеїзм у рамках організації асоціюється з проявами матеріалізму та контролем «Тваринного розуму». Проте суперечність полягає в тому, що лідер руху Ігор Данилов на одній із конференцій привітав атеїстів, пропонуючи їм стати членами організації².

Інший почуття приналежності проявляється у конспірології, яку в соціальних науках розглядається як нова форма релігійності сучасності. Теорії змови можуть виконувати функцію соціальної консолідації через концепт моральної паніки, який об'єднує людей навколо негативних подій, а також створює у членів групи відчуття інтелектуальної переваги над іншими, які не володіють унікальними знаннями або перебувають у «сплячому» режимі свідомості, а також зберегти почуття самогідності³. У наративі руху «АллатРа» особлива увага приділяється природним катаклізмам — смерчам, повеням та іншим стихійним лихам, які стають об'єктом моральної паніки. Це спрямовано на консолідацію людей для протидії таким катаклізмам, формуючи групову спільність ідентичності, що, на нашу думку, сприяє створенню нової «нації» у вигляді Благотворчого суспільства.

Подібний поділ на «ми» та «вони» у контексті теорії соціальної ідентичності (ТСІ) також простежується у різних відеоматеріалах, пов'язаних із діяльністю «АллатРа». Зокрема, в одному з них обговорюється майбутнє історичної науки за умов побудови Благотворчого суспільства. Прихильник

¹ Свідок ЕВОЛЮЦІЇ. Пошук Бога в 16 років привів до путінської секти АллатРА (нині Благотворче суспільство). youtube.com. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MrU-5E8rinI&t=1410s> (дата звернення: 28.06.2025)

² Там само. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 17.07.2025)

³ Sternisko A., Cichocka A., Van Bavel J. J. The dark side of social movements: social identity, non-conformity, and the lure of conspiracy theories. *Current Opinion in Psychology*. 2020. Vol. 35. P. 1–6. DOI: 10.1016/j.copsyc.2020.01.002.

АллатРi, історик та архівіст Наталія Павлова стверджує, що дослідницька діяльність у такому суспільстві має бути виключно колективною, а не індивідуальною. На її думку, приватний інтерес дослідника у науковій роботі є проявом егоїзму, який сприймається як головна форма «Тваринного розуму». Такий підхід, може призводити до того, що дослідник навмисно приховуватиме чи спотворюватиме факти заради особистої вигоди. Як альтернатива пропонується створення колективів вчених, які спільно проводять дослідження, протистоять індивідуальному підходу¹.

З вище зазначеного, з погляду ТСИ, перебування у організації супроводжується зміною соціальної ідентичності її членів. Цей процес виявляється у поступовій ізоляції від зовнішнього оточення та формуванні нових символів ідентифікації, які зміцнюють приналежність до групи та замінюють колишні цінності та символи². Приналежність до "АллатРа" посилює почуття соціальної ідентичності, зміцнюючи зв'язок із групою.

Подібна динаміка спостерігається і в АллатРi. Учасники повідомляють, що перебування в організації допомагає їм знайти сенс існування, а також надає можливості самореалізації. Наприклад, вони можуть стати журналістами або брати участь у проектах, таких як «АллатРушка», що сприяє розкриттю їхнього творчого потенціалу³. З іншого боку, деякі колишні учасники руху «АллатРа» повідомляють про розчарування, які виникали в процесі дотримання духовних практик, особливо в контексті прагнення геліарства, популярного серед жінок. За їхніми словами, посвячення в геліарство не представляло значних бар'єрів і включало попередні бесіди, що стосуються теми сексуальності⁴.

¹ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 15.08.2025)

² Tajfel H., Turner J. C. An Integrative Theory of Intergroup Conflict. The Social Psychology of Intergroup Relations / ed. by W. G. Austin, S. Worchel. Monterey, CA : Brooks-Cole, 1979. P. 33–47.

³ ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en>. (дата звернення: 24.08.2025)

⁴ Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 28.08.2025)

Спостерігаючи за так званою аутгрупою, яка представлена у ролі критиків, можна також назвати прояви стереотипізації їхнього ставлення до соціальної групи «АллатРа». Згадаємо, те що багато українських критиків звинувачують рух у проросійських настроях, особливо в контексті симпатії до СРСР та ідей рівності, які асоціюються з комуністичною ідеологією. Однак, згідно з емпіричними даними, серед членів групи зустрічаються люди з протилежними поглядами на комунізм та СРСР. Таким чином, окрім мобілізації людей різних конфесій, «АллатРа» об'єднує учасників з різними поглядами на спірні історичні питання, що створює певний плюралізм усередині руху, що є характерним феном приналежності до руху.

Теорія соціальної ідентичності дозволяє виявити багаторівневий характер мобілізаційних стратегій руху: з одного боку, «АллатРа» прагне інтегрувати й консолідувати своїх послідовників, посилюючи внутрішньогрупову солідарність, з іншого — чітко окреслює межі між «своїми» і «чужими», що виявляється в дихотомії «ми» і «вони». Подібна стратегія перегукується з націоналістичним підходом і може розглядатися як передумова формування моделі сектантського націоналізму.

2.4 Рух «Нація ісламу» та «АллатРа»: порівняльний аналіз

Сектантський націоналізм засвідчує, що рух «АллатРа» виявляє низку рис, співвідносних із запропонованою нами концепцією. У цьому контексті показовим є звернення до руху «Нація ісламу», який на різних рівнях демонструє яскраво виражені ознаки сектантського націоналізму.

Виникнення «Нації ісламу» у 1930 р. відбулося не лише на тлі Великої депресії, але й у ситуації триваючої дискримінації афроамериканського населення. Попри юридичну ліквідацію інституту рабства більш ніж за півстоліття до цього, афроамериканці й надалі зазнавали соціальної, політичної

та економічної ізоляції. За таких умов «Нація ісламу» постала як організація, що виконувала функцію засобу боротьби за права чорношкірого населення, проте на основі специфічної релігійно-націоналістичної ідеології.

В основі ідеології «Нації ісламу» лежить расове питання, зумовлене цивілізаційним та релігійним розривом між білим і чорним населенням. Концепція Чорного Бога як охоронця ідеальної африканської держави слугувала сакральним фундаментом для єднання чорних народів, підкреслюючи їхнє божественне походження. Ця доктрина прямо протиставлялася християнству, яке сприймалося виключно як «релігія білих гнобителів»¹.

Показово, що згодом ці ідеї були переосмислені та трансформовані в межах руху «Нація ісламу», де концепти чорного націоналізму поєднувалися з адаптованою версією ісламського вчення. У випадку руху «АллатРа» також простежуються мотиви переінтерпретованої релігійної істини. Проте, на відміну від наведених прикладів, у цьому разі застосовується прагматичний синтез: традиційні релігійні тексти інтегруються в ідеологічну структуру, де вони поєднуються з доктринальними настановами, представленими в літературі Анастасії Нових. Саме ця риса засвідчує принципову відмінність «АллатРа» від рухів на кшталт «Нації ісламу», де адаптація відбувалася насамперед у межах однієї релігійної традиції — ісламу.

Міфологічні та космологічні уявлення обох організацій водночас демонструють певні паралелі. «Нація ісламу» сформувала власний історіософський міф, згідно з яким чорношкірі народи є спадкоємцями найдавніших цивілізацій і походять від міфологізованого племені Шабазз, представники якого завдяки своїм інтелектуальним здібностям нібито створили

¹ Sahib H. A. The Nation of Islam. Contributions in Black Studies. 1995. Vol. 13, Art. 2. P. 46–160. URL: <https://hdl.handle.net/20.500.14394/7434> (дата звернення: 26.10.2025).

великі цивілізації минулого. Центральне місце в цій доктрині посідає негативний міфологічний образ «ученого Якуба», який, за цим наративом, створив білу расу як біологічне відхилення, що згодом підкорило світ і стало джерелом пригноблення чорношкірого населення¹.

Такі наративи мають очевидні перегуки з езотеричними концептами Олени Блаватської, включно з міфом про Шамбалу та «підземні бібліотеки» з архаїчними знаннями². У «АллатРі» роль сакральних фігур виконують анунаки — хранителі знань, які, за твердженням руху, брали участь у створенні цивілізацій та передачі езотеричних вчень. Крім того, у наративі руху простежується расовий мотив: певні раси як аннунаки визначаються як носії духовності, тоді як інші можуть трактуються як бездуховни. Це підкреслює близькість міфологічних конструкцій обох рухів та примордиальську концепцію, попри відмінності у зовнішній риторичі.

Крім того, в Нації ісламу досить помітно було створення використання псевдонауки, зокрема створювалися власні інститути з вивчення астрономії та математики спрямовані проти інститутів білих цивілізацій³. Це ріднить з АллатРой, так як остання також часто намагається робити з себе у потягу у сфері різних наук з питання клімату або квантової фізики, які інші не можуть помічати через приховування інформації.

У русі «АллатРа» можна виявити низку характеристик, які співвідносяться з ідейними настановами «Нації ісламу». Серед них — антизахідна риторика, передусім спрямована проти США, що постають у текстах руху як «світове

¹ Curtis E. E. IV. Islamizing the Black Body: Ritual and Power in Elijah Muhammad's Nation of Islam. Religion and American Culture. 2002. Vol. 12, № 2. P. 167–196. DOI: 10.1525/rac.2002.12.2.167.

² Відеохостинг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 01.10.2025).

³ Sahib H. A. The Nation of Islam. Contributions in Black Studies. 1995. Vol. 13, Art. 2. P. 46–160. URL: <https://hdl.handle.net/20.500.14394/7434> (дата звернення: 01.10.2025).

джерело зла. Принциповою відмінністю від «Нації ісламу» є відсутність відвертої агресивної риторики: «АллатРа» декларує побудову Благотворчого суспільства виключно мирним шляхом. Водночас наявність чіткої дихотомії («люди духовні» проти «системи свідомості») свідчить про приховану форму ідеологічної винятковості, що функціонально перегукується з ексклюзивістськими моделями, притаманними «Нації ісламу».

Особливу увагу варто приділити харизматичному типу влади в обох організаціях. Засновники «Нації ісламу» — Уоллес Фард і його наступник Елайджа Мухаммад (у мирському житті — Ейнджел Пул) — не лише прийняли релігійні псевдоніми, але й проголошували себе святими або навіть втіленням Аллаха та носієм божественної сутності¹. Аналогічні механізми символічного відмежування простежуються і в діяльності Ігоря Данілова — медіалідера «АллатРи». Останній вибудовує власний авторитет через апеляцію до архетипових образів: від Рігдена Джаппо до втілення Будди, що забезпечує його винятковий статус у межах руху.

Саме за таких умов рух «Нація ісламу» орієнтувався на ізоляціонізм, консолідуючи своїх прихильників, які перебували у стані соціальної напруги та відчуження від домінантних моральних норм суспільства². Організація вимагала від своїх adeptів суворого дотримання дисципліни, зокрема заборони на вживання алкоголю, відмови від м'яса як символу асоціації з рабством, а також регламентації зовнішнього вигляду, зокрема обмеження використання каблуків та косметики для жінок³. В «АллатРі» також простежуються елементи

¹ Berg H. Nation of Islam. Critical Dictionary of Apocalyptic and Millenarian Movements / eds. J. Crossley, A. Lockhart. 2021. 15 Jan. URL: www.cdamm.org/articles/nation-of-islam (дата звернення: 10.10.2025).

² Sahib H. A. The Nation of Islam. Contributions in Black Studies. 1995. Vol. 13, Art. 2. P. 46–160. URL: <https://hdl.handle.net/20.500.14394/7434> (дата звернення: 15.10.2025).

³ Curtis E. E. IV. Islamizing the Black Body: Ritual and Power in Elijah Muhammad's Nation of Islam. Religion and American Culture. 2002. Vol. 12, № 2. P. 167–196. DOI: 10.1525/rac.2002.12.2.167.

ізоляціонізму, але у м'якшій формі враховуючи менш радикально-ідеологічний напрямок до досягнення мети.

Організаційна структура «Нації ісламу» суттєво відрізняється від структури руху «АллатРа», насамперед через значно вищий рівень ієрархізації та чітке розмежування внутрішніх компонентів. Якщо «АллатРа» декларує мирний шлях розвитку й не передбачає наявності воєнізованих або силових структур, то «Нація ісламу» має елементи парамілітарної організації. Зокрема, підрозділ Fruit of Islam («Плоди ісламу») виконував функції внутрішньої дисципліни та захисту спільноти чорних мусульман, фактично виступаючи як квазіполіцейська структура. Окрім цього, рух активно розвивав власну економічну діяльність через мережу підприємств, що забезпечувало йому фінансову автономію та ще більше посилювало організаційну впорядкованість.

Подібна багаторівнева структура ускладнює однозначну типологізацію руху, що змушує застосовувати комбіновані класифікаційні підходи. Як уже зазначалося, це пов'язано із загальною проблемою кореляції характеристик у межах типології «церква — секта». Водночас, на відміну від «АллатРа», «Націю ісламу» доцільно розглядати крізь призму класифікації революційної секти, яка зосереджується на ідеї радикального перетворення світу, що перебуває у стані глибокої моральної деградації¹. Радикальність позицій «Нації ісламу» проявляється не лише на рівні ідеологічних наративів, але й у практичній організації руху, зокрема через діяльність Fruit of Islam як механізму захисту від зовнішніх загроз, які, з точки зору руху, можуть перешкоджати реалізації його місії демонструючи підготовки до месії.

¹ An Analysis of Sect Development. Bryan R. Wilson American Sociological Review, Vol. 24, No. 1 (Feb., 1959), pp. 3-15

На відміну від цього, організаційна модель руху «АллатРа» позиціонується як більш відкрита та інклюзивна та співпрацю з певними суспільними структурами: до участі в ній можуть долучатися особи незалежно від расової чи релігійної належності, а формалізована ієрархія декларується як мінімальна. Це дає підстави розглядати «АллатРа» як відносно прозору організацію в структурному аспекті, водночас враховуючи, що обидва рухи перебувають на різних етапах історичного розвитку та інституціоналізації.

Підсумовуючи, зазначимо: поєднання зовнішньої відкритості до соціуму з вираженими сектантськими ознаками всередині спільноти дає підстави класифікувати «АллатРа» як «динамічну секту». На основі етапів розвитку та еволюції руху запропоновано періодизацію в контексті теорії «церква–секта»: кінець 2000-х років – 2014 рік, 2014–2023 роки та період із 2023 року до сьогодення. Попри складність соціального сприйняття руху в межах постсекулярної парадигми, він активно використовує медіаресурси для популяризації свого вчення та впливу на політико-культурну сферу під виглядом «нового просвітництва». Просвітницький характер діяльності руху містить націоналістичні компоненти, що базуються на міфологізації сакрального минулого певних історичних періодів, а також використання просвіти для різних вікових категорій. Застосування теорії соціальної ідентичності як теоретичного підґрунтя сектанського націоналізму дозволяє продемонструвати механізми консолідації учасників через прийняття соціальних ролей, а також через використання конспірологічної риторики, яка виконує функцію об'єднання навколо спільних цінностей та поглядів. Паралелі з «Нацією ісламу» підтверджують схожість у стратегіях формування ідентичності через примордіалістські концепції та апеляцію до «давніх цивілізацій» як ідеалізованих зразків національного суспільства. Нарешті, створення власних інтелектуальних

центрів, що позиціонуються як джерела «істинного знання», дозволяє руху ефективно протиставляти себе офіційним інституціям.

Висновок

В результаті проведеного дослідження вдалося виявити генезу специфічних ідей АллатРа. Залучення літератури з теософії та вчення «Живої Етики» дозволило простежити ідейні впливи Олени Блаватської та Олени Реріх. Дослідження механізмів рецепції та переосмислення їхніх ідей представлені у праці «Ключ до теософії», текстах Анастасії Нових і матеріалах «АллатРа ТВ», демонструють паралелі у питаннях наднаціонального об'єднання. Якщо у Блаватської йдеться про теософське товариство, то АллатРа пропонує об'єднання «Благотворчого суспільства». Складні уявлення про раси й світи у Теософії та Живій Етиці у доктрині АллатРа набувають спрощеного вигляду, зберігаючи при цьому протиставлення матеріального і духовного начал та есхатологічні мотиви. Порівняння з відеолекціями Девіда Айка на платформі Youtube демонструє відмінності у трактуванні інопланетних істот: якщо в його інтерпретації архонти, рептилоїди й аннунаки можуть ототожнюватися, то в АллатРа у своїх матеріали аннунаки представлені як позитивні персонажі, тоді як архонти у текстах Анастасії Нових постають як негативні образи, пов'язані з «тваринним розумом».

На основі джерел інтерв'ю журналістки О. Намльової з колишніми членами організації нами запропоновано авторську періодизацію розвитку руху (кінець 2000-х років – 2014 рік, 2014–2023 роки та період із 2023 року до сьогодення). Використання соціологічної теорії «церква–секта» дало змогу уточнити його типологічну кваліфікацію. Це дозволило простежити трансформацію АллатРа — від культ до секти та поступової втрати окремих сектантських характеристик до формування рис, притаманних деномінації, при збереженні базових ознак. Харизматичний тип лідерства, уособлений Ігорем Даниловим, активно репрезентується через платформу YouTube, де йому приписуються надприродні здібності, що сприяє сакралізації його образу. Свідчення колишніх учасників, що

перебувають на різних щаблях ієрархії також вказують на відносно слабку організаційну структуру руху. Порівняння їхніх спогадів свідчить, що просування ієрархічною «драбиною» (від звичайного учасника до волонтера чи представника геліарства) не вимагало значних зусиль. Поєднання аналізу відеоматеріалів Allatra TV та свідчень колишніх членів (зокрема з каналу «Свідок Еволюції» та інтерв'ю О. Намльової) дозволило комплексно оцінити внутрішню соціальну динаміку, включаючи тенденції до соціальної ізоляції окремих учасників від сімейного оточення. Ураховуючи розширену типологію релігійних організацій, рух запропоновано визначати як динамічну секту. Таке рішення зумовлене його феноменологічними особливостями, що поєднують риси секти та деномінації, які не завжди корелюють у межах теорії „церква–секта“

Застосування теорії постсекуляризму дозволило окреслити особливості взаємодії АллатРа з суспільством. Попри складність чіткого визначення цих відносин, аналіз на основі відеоматеріалів з платформ YouTube свідчить про прагнення руху до публічної присутності, зокрема через взаємодію з політичними акторами, участь у міжнародних форумах і просування власних ідей у сфері науки та кліматичних питань, що представляє собою роду нового просвіти, як ознаку постсекуляризму. Це дає підстави розглядати АллатРа як приклад публічної релігії в умовах постсекулярності.

Сектантський націоналізм АллатРи спирається на примордіалістську концепцію, у якій представлення власна міфології, яка сакралізує давні історичні цивілізації та викоровує свій національний пантеон героїв. Ці уявлення, представлені у текстах Анастасії Нових і матеріалах Allatra TV, як референтного зразка для проєкту «Благотворчого суспільства». Образи, зокрема аннунаків, виконують функцію символічної консолідації. Використання теорії соціальної ідентичності (ТСІ), як теоретичного підґрунтя сектанського націоналізму, дозволяє пояснити механізми інтеграції adeptів. У відгуках учасників на

платформі Allatra TV простежується формування почуття належності через пошук особистої ідентичності, а також через дихотомію «інгрупа/аутгрупа», яка підкреслює винятковість індивіда в межах спільноти. Реалізація націоналістичних ідей здійснюється через розгалужену мережу медіаресурсів різних вікових категорій, контент яких формує альтернативну світоглядну парадигму, що може розглядатися як форма специфічного «національного» виховання.

Для верифікації запропонованої нами концепції сектанського націоналізму була взята Нація ісламу для порівняльного аналізу. На основі результатів попередніх розділів і підрозділів, а також, присвяченої цьому руху, було продемонстровано, що обидва рухи займають критичну, подекуди відверто антизахідну позицію щодо капіталістичного світу, який у їхніх інтерпретаціях постає як джерело системного пригнічення. Обидві організації робили акцент науковому обґрунтуванні для доктринальних цілей й мали у цьому схожі мотиви. Водночас їхні організаційні структури суттєво відрізняються: «Нація ісламу» має чітко вибудовану ієрархію та структуровані внутрішні підрозділи, тоді як «АллатРа» декларує більш децентралізовану та неієрархічну модель.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Блаватська О. П. Таємна Доктрина : Синтез науки, релігії та філософії. в 3 т. / пер. з англ. Київ : Видавництво, 2023. 1126 с.
2. Відеохостінг Youtube. URL: <https://www.youtube.com/> (дата звернення: 28.08.2024).
3. Ковальський. АллатРа: Культ Путіна та війна з прибульцями. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=F8aBtY-mp18> (дата звернення: 03.12.2024).
4. Колишній співробітник ЦРУ Гленн Корн: Правда про російську дезінформацію | АЛЛАТРА ТБ. АЛЛАТРА ТБ ЛЬВІВ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=j055JfIMu9k> (дата звернення: 28.02.2025).
5. Найкращі соціальні проекти України - МГО Лагода. LagodaOrg1. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IH3E7vwLMIs> (дата звернення: 11.03.2025).
6. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квіт. 1991 р. № 987-XII. Законодавство України / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text> (дата звернення: 03.03.2025)
7. Свідок ЕВОЛЮЦІЇ. Пошук Бога в 16 років привів до путінської секти АллатРА (нині Благотворче суспільство). YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MrU-5E8rinI> (дата звернення: 28.06.2025)
8. Україна захищає свободу світу | Промова президентки «АЛЛАТРА» у Вашингтоні. АЛЛАТРА ТБ ЛЬВІВ. URL:

- <https://www.youtube.com/watch?v=6WGYOtIPZrE> (дата звернення: 29.02.2025).
9. Українські сенсації. Аллатра головного мозку. УКРАЇНА СЕГОДНЯ - ГРОШІ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mV-4ASI5txQ> (дата звернення: 08.11.2024)
10. Заклик до солідарності з Україною | Сергій Шутов, директор БФ «Шляхетна справа». АЛЛАТРА ТБ ЛЬВІВ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QtfoflfuAoI> (дата звернення: 28.02.2025).
11. Юлія Яцик про мужність українського народу | Виступ у Вашингтоні. АЛЛАТРА ТБ ЛЬВІВ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LcIVRVupEZQ> (дата звернення: 29.03.2026)
12. Блаватская О. П. Письмо Н. А. Фадеевой от 19 июля 1877 г. [Електронний ресурс]. — Бахмутское Рериховское общество, 2009. — URL: https://art-roerich.org.ua/sites/default/files/blavatska/HPB_NAF_19.07.1877.pdf (дата звернення: 23.12.2025).
13. Новых А. Предсказания будущего и правда о прошлом настоящем. — К.: ЛОТОС, 2009. — 128 с.
14. Сознание: Учение Живой Этики о сознании / сост.: Л. Г. Васильевых; под общей ред. С. Л. Крука, В. К. Гаврилькевича. — Хмельницкий: Подольский культурно-просветительский Центр им. Н. К. Рериха, 2020. — С. 62-68.
15. Agni Yoga [Electronic resource]. — 6th ed. — New York : Agni Yoga Society, 1997. — URL: <http://www.agniyoga.org> (дата звернення: 22.12.2025).
16. AllaTra international public movement. URL: <https://allatra.org/> (дата звернення: 25.10.2024).
17. ALLATRA TV. International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en> (дата звернення: 20.10.2024).

18. Blavatsky H. P. The Key to Theosophy. – Los Angeles : The Theosophy Company, 1987. – 310 p.
19. Creative Society: the Prospect of Civilization. ALLATRA TV International Online Television. URL: <https://allatra.tv/en/video/creative-society-the-prospect-of-civilization> (дата звернення: 28.04.2025)
20. David Icke on the Archons in other Dimensional Entities the matrix shadow controllers. BK MATRIX. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=y9QyDWoe88> (21.11.2025).
21. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/> (дата звернення: 05.12.2024)
22. Youcontrol: [інформаційно-аналітична платформа]. URL: <https://youcontrol.com.ua/> (дата звернення: 05.09.2024).
23. Vershigora V. Climate Solutions based on advanced scientific discoveries of Allatra physics. *Open Physics*. 2016. Vol. 14, Iss. 1. P. 140–144.
24. АллатРа. Що відомо про загадкову секту, яку розгромили українські правоохоронці. BBC Україна. 2 листопада 2023. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjr041wxdj9o> (дата звернення: 18.02.2025).
25. Богдановський І. Теософія й окультизм: традиції і сучасність. *Психологія і суспільство*. 2015. № 3. С. 88–93.
26. В Україні набрала обертів секта про езотерику та "російський світ": що таке "АллатРа" і хто її члени. ТСН. URL: <https://tsn.ua/ru/exclusive/reptiloidy-ezoterika-i-russkiy-mir-vse-chto-izvestno-o-sekte-allatra-i-ee-chlenah-2433718.html> (дата звернення: 28.12.2024).
27. В Україні припинили діяльність секти «АЛЛАТРА», яка діяла в інтересах росії. Times ZT. URL: <https://times.zt.ua/v-ukraini-prypynyly-diialnist-sekty-allatra-iaka-diiala-v-interesakh-rosii/> (дата звернення: 28.12.2024).

- 28.ГОВОРИ! // Знайомтеся, Анастасія Нових (Галина Яблочкіна). Вільне Слово. URL: <https://vilneslovo.com/znayomtesya-anastasiya-novykh-halyna-yablochkina/> (дата звернення: 11.11.2024).
- 29.ГОВОРИ! // Путін (Номо) у книгах Анастасії Нових. Вільне Слово. URL: <https://vilneslovo.com/путін-номо-у-книгах-анастасії-нових/> (дата звернення: 24.11.2024).
- 30.Єремєєв П. В. Методологічні проблеми застосування теорії «церква-секта» при дослідженні історії релігії. *Історія релігій в Україні : наук. щоріч.* Львів : Логос, 2017. Вип. 27. С. 552–562.
- 31.Казанова Х. По той бік секуляризації: релігійна та секулярна динаміка нашої глобальної доби / пер. з англ. О. Панича. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. 264 с.
- 32.Кітик А. І. Інструменталізація соціальних мереж для поширення пропаганди: Міжнародний громадський рух «АллатРа»: бакалаврська робота : 052 Політологія / наук. кер. Гомза І. А. Київ: НаУКМА, 2024. 60 с.
- 33.Колодний А. Релігійний Феномен у змінах його складових: релігієзнавче бачення. *Українське релігієзнавство*. 2016. № 80. С. 13–16.
- 34.Коваленко К. АллатРа: кому насправді поклоняються Баканов і Верещук? ГРУНТ медіа. URL: <https://grnt.media/other/allatra-komu-naspravdi-poklonyayutsya-bakanov-i-vereshhuk/> (дата звернення: 25.12.2024).
- 35.Левашвілі О. АллатРа: нове вбрання короля. Дзеркало тижня. 2016. 2–8 квіт. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/allatra-nove-vbrannya-korolya-.html> (дата звернення: 10.09.2024).
- 36.Лещинський А. Тема теософії О. П. Блаватської та "Живої Етики" О. І. Реріх у гуманітарній науці: на перехресті релігієзнавства та сходознавства. *Схід*. 2014. № 5 (131). С. 102–108.

37. Москалюк К. О. «Аллатра» – новітній езотеричний рух за старими окультними шаблонами. *Труди Київської Духовної Академії*. 2016. № 16. С. 225–231.
38. На Закарпатті рекламується тоталітарна секта, яка вихваляє Путіна та прагне завести «самознищення людства». MUKACHEVO.NET. URL: https://mukachevo.net/post/na-zakarpatti-reklamuyetsia-totalitarna-sekta-iaka-vykhvaliaye-putina-ta-prahne-zavadyty-samoznyshchenniu-liudstva_5295520.html (дата звернення: 26.11.2024).
39. Назарук Н. Партнери організації «АллатРа» на Житомирщині: що відомо. Суспільне Житомир. 2023. 6 листоп. URL: <https://suspilne.media/zhytomyr/609557-partneri-organizacii-allatra-na-zitomirsini-so-vidomo/> (дата звернення: 26.12.2025).
40. Паращевін М. А. Релігія в Україні: траєкторія інституційних змін : [монографія]. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2017. 362 с.
41. Погляд із боку: релігійна система України нагадує американську. BBC Україна. 2013. 26 черв. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/science/2013/06/130626_jose_casanova_int_k_o (дата звернення: 05.03.2025).
42. Предко О., Филипович Л. Релігійна безпека: від описових наративів до концептуалізації у дослідницьких пошуках українських релігієзнавців. *Українське релігієзнавство*. 2025. № 98-99. С. 11–22.
43. Проекти тотального зомбування в інформаційному просторі України / О. С. Снитко. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2017. № 1. С. 207-215.
44. Панькова А. Знак Аллатра – джерело духовної мудрості українського народу. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2017. № 1 (21). С. 101–103.

- 45.Релігія і нація в суспільному житті України й світу [Текст] / Л. О. Филипович [та ін.]; ред. Л. О. Филипович; НАН України, Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди. Від-ня релігієзнавства. - К. : Наукова думка, 2006. – С 187-206.
- 46.Розслідування Суспільного: Пов'язаний із сектою «АллатРа» кандидат у президенти США Роббі Веллс поширює російську пропаганду. Релігійно-інформаційна служба України. URL: https://risu.ua/rozsliduvannya-suspilnogo-povyazaniy-iz-sektoyu-allatra-kandidat-u-prezidenti-ssha-robbi-vells-poshiryuye-rosijsku-propagandu_n144815 (дата звернення: 18.02.2025).
- 47.Севастьянів У. П. Віртуальна реальність як чинник трансформацій форм релігійності сучасної людини: дис. Стеценко В. І. канд. іст. наук. Житомир, 2019. 222 с.
- 48.Сабадаш Ю. С. «Жива Етика» Миколи Реріха. Естетичний аспект. – К.: Наук. світ, 2001. – 140 с.
- 49.Секта «АллатРа» має офшори на Кіпрі та у Центральній Америці. Слідство.Інфо. URL: <https://www.slidstvo.info/news/sekta-allatra-maie-ofshory-na-kipri-ta-u-tsentralniy-amerytsi/> (дата звернення: 24.12.2025).
- 50.«Секта Путіна». Що таке релігійний рух «АллатРа» і як він пов'язаний з Україною. Релігійно-інформаційна служба України. URL: https://risu.ua/sekta-putina-shcho-take-religijnij-ruh-allatra-i-yak-vin-povyazaniy-z-ukrayinoyu_n141493 (дата звернення: 03.11.2024).
- 51.Супрун О. Обшуки в АллатРа: що відомо про організацію, яка чекає одночасно «кінець» та «спасіння» світу. Суспільне Новини. 2023. 2 листоп. URL: <https://suspilne.media/607685-obsuki-v-allatra-so-vidomo-pro-organizaciu-aka-cekae-odnocasno-kinec-ta-spasinna-svitu> (дата звернення: 22.12.2024).

52. Скандал навколо "АллатРа": експерти розповіли, звідки взялася "секта" та чим вона небезпечна. URL: https://risu.ua/skandal-navkolo-allatra-eksperti-rozpovili-zvidki-vzylasya-sekta-ta-chim-vona-nebezpechna_n143605 (дата звернення: 03.11.2024).
53. У проросійській секті "АллатРа" йдуть обшуки по всій Україні. Релігійно-інформаційна служба України. URL: https://risu.ua/u-prorosijskij-sekti-allatra-jdut-obshuki-po-vsij-ukrayini_n143600 (дата звернення: 18.02.2025).
54. Шелудченко О. Поні бігає по колу? Біле братство - Вогняна Біблія - АллатРа. Дзеркало тижня. 2016. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/poni-bigaye-po-kolu-bile-bratstvo-vognyana-bibliya-allatra-.html> (дата звернення: 26.10.2024).
55. Яворська Т. АллатРа – секта імені Путіна, яка пустила коріння в Україні. Espresso TV. URL: <https://espresso.tv/allatra-sekta-imeni-putina-yaka-pustila-korinnya-v-ukraini> (дата звернення: 26.10.2024).
56. Aktuality.sk // Vodca sekty, ktorá vyznáva Putina, sa skrýva v Dolnom Kubíne a čaká koniec sveta v roku 2036 (rozhovor s religionistom). URL: <https://www.aktuality.sk/clanok/pNyuDOF/> (дата звернення: 11.10.2024).
57. An Analysis of Sect Development. Bryan R. Wilson American Sociological Review, Vol. 24, No. 1 (Feb., 1959), pp. 3-15
58. Berg H. Nation of Islam. *Critical Dictionary of Apocalyptic and Millenarian Movements* / eds. J. Crossley, A. Lockhart. 2021. 15 Jan. URL: www.cdamm.org/articles/nation-of-islam (дата звернення: 25.12.2025).
59. Curtis E. E. IV. Islamizing the Black Body: Ritual and Power in Elijah Muhammad's Nation of Islam. *Religion and American Culture*. 2002. Vol. 12, № 2. P. 167–196. DOI: 10.1525/rac.2002.12.2.167.
60. Clarke P. B. *New Religions in Global Perspective: A Study of Religious Change in the Modern World*. — New York: Routledge, 2006. — 385 p.

61. Fishman J. E., Soage A. B. The Nation of Islam and the Muslim World: Theologically Divorced and Politically United. *Religion Compass*. 2013. Vol. 7, № 2. P. 59–68. DOI: 10.1111/rec3.12032.
62. Introvigne M. *New Age & Next Age*. Casale Monferrato (Alessandria): Piemme, 2000. 320 p.
63. Introvigne M. Christian New Religious Movements: A Roman Catholic Perspective // *New Religions and New Religiosity* / Eileen Barker and Margit Warburg, eds. Aarhus: Aarhus University Press, 1998. P. 243–261.
64. Mavelli L., Petito F. The Postsecular in International Relations. *Review of International Studies*. 2012. Vol. 38, Is. 5. P. 1019–1039.
65. Sahib H. A. The Nation of Islam. *Contributions in Black Studies*. 1995. Vol. 13, Art. 2. P. 46–160. URL: <https://hdl.handle.net/20.500.14394/7434> (дата звернення: 25.12.2025).
66. Renan E. Qu'est-ce qu'une nation ?. Les Classiques des sciences sociales. URL: https://classiques.uqam.ca/classiques/renan_ernest/qu_est_ce_une_nation/qu_est_ce_une_nation_texte.html (дата звернення: 30.04.2026).
67. Smith A. D. *Ethno-symbolism and nationalism: A cultural approach*. London ; New York : Routledge, 2009. 184 p.
68. Sternisko A., Cichocka A., Van Bavel J. J. The dark side of social movements: social identity, non-conformity, and the lure of conspiracy theories. *Current Opinion in Psychology*. 2020. Vol. 35. P. 1–6. DOI: 10.1016/j.copsyc.2020.01.002.
69. Tajfel H., Turner J. C. An Integrative Theory of Intergroup Conflict. *The Social Psychology of Intergroup Relations* / ed. by W. G. Austin, S. Worchel. Monterey, CA : Brooks-Cole, 1979. P. 33–47.
70. Van Maanen J. People processing: Strategies of organizational socialization. *Organizational Dynamics*. 1978. Vol. 7, Is. 1. P. 19–36.

71. Wilson. E. K. Review of International Studies, Volume 38, Issue 5: The Postsecular in International Relations, December 2012, pp. 1019 – 1039.